



III –
1138

Francisco

1746

DE

ANTIQUIS LITTERIS

HEBRÆORUM

ET

GRÆCORUM

LIBELLUS

JOANNIS BAPTISTÆ BIANCONI.



BONONIÆ MDCCXLVIII.

Apud Thomam Colli ex Typographia S. Thomæ Aquinatis.

Superiorum permissu.

JESU CHRISTO

REDEMPTORI SUO

GENTES OMNES

ΚΛΗΡΟΝΟΜΗΣΑΝΤΙ

LIBELLUM

DICAT ET RESTITUIT

AUCTOR

DEVOTUS NUMINI VERO

MAJESTATIQUE EJUS.





CRedidere Judæi, qui altero ſeculo poſt exciſam a Tito Hieroſolymam vixerunt, Eſdram antiquaſſe vetuſtas figuras litterarum hebraicarum, earumque loco utendas populo ſuo tradidiſſe illas, quas Babylone viderat in uſu eſſe: atque hoc tanta aſſeveratione affirmare ſoliti fuerunt, ut id noſtris etiam ſummis quibuſque & doctiſſimis viris perſuaſum eſſet. Origenes ſeculis ſeptem a re ut ajunt geſta omnium primus hoc a Judæis acceptum tradidit (*a*): Tum Euſebius in Chronico (*b*) *affirmatur*, inquit, *Eſdras ...... Judaicas litteras mutaſſe*: Deinde plurimi idem ſcripſerunt. Nullum nimirum tempus aliud occurrebat, nulla occaſio, cui tribui poſſet ſolemnis hæc mutatio litterarum. Ex eo tempore opinio invaluit characteres quadratos, quibus etiamnum utuntur Judæi, primo Chaldæorum fuiſſe, poſt a Judæis receptos adhuc in uſu eſſe; cum interea antiquæ litteræ Hebræorum relictæ fuerint Samaritanis, quos Babylonicæ captivitatis procella non involverat. Habet hæc ſententia multam ſimilitudinem veri. Si quis enim contulerit figuras litterarum, quibus nunc ſcribunt Judæi cum iis, quibus exaratus eſt Pentateuchus Samaritanus, non invitus ſibi perſuadebit diverſas eſſe litteras, præſertim cum plurimos jam & graviſſimos ita ſentiendi habeat auctores.

(*a*) In ſcelect. in Ezech. T. 3. p. 434.
(*b*) Cit. a Walt. prol. 3. Bibl. Polygl.

Verum huic opinioni maximam ſemper attulere difficultatem Judaici nummi, qui in manibus multorum ſunt, *ſicli* vulgo dicti, quibus impreſſæ ſunt non eæ litteræ, quas nunc habent Judæi, ſed vetuſtiſſimæ ejus gentis, ſeu Samaritanæ, quamvis nemo fortaſſe ſit, quin fateatur longe poſt captivitatem Babylonicam fuiſſe percuſſos. Adeo torquet veteris opinionis ſtudioſos hoc argumentum, ut ad illud declinandum nihil non excogitaverint. Sed nuſquam tamen memini me legiſſe quidquam, quo difficultas hæc tollatur, vel ſolide infirmetur. Atqui rem hanc ſi quis excuſſerit, cognoſcet ab iis, qui veterem hanc traditionem tuentur, nonnulla temere dici & tanquam certa poni, quæ tamen indigent auctoritate. Ego vero puto litteras veteres Hebræorum non fuiſſe publica auctoritate immutatas, neque Eſdram novas litteras tradidiſſe, ſed ex iis quæ in Siclis extant paululum immutari cœptis commodo & celeritate ſcribendi ſenſim efformatos eſſe characteres Judaicos, qui nunc ſunt in uſu. Quam ſcribendi varietatem apud omnes gentes, quarum mores novimus, nemo negabit ſemper fuiſſe. Primo itaque videndum, quibus fundamentis nitatur illa opinio, deinde quæ noſtram ſententiam confirmant afferenda.

Ajunt noſtrates litteras Judaicas Babylone in uſu fuiſſe. Nihil eſt dicto facilius, ut in veteri proverbio. Verum illud, quo tanquam baſi cetera ſuſtinentur, confirmaſſe aliquo certo teſtimonio oportuiſſet. Mihi profecto id quærenti adhuc non occurrit. Imo vero Chaldæos iiſdem quibus Hebræi characteribus uſos eſſe, probabilius eſt. Quod ut explicem, paulo altius eſt res repetenda. Abraham & Nachor cum fratres eſſent in eadem domo educati ad virilem uſque ætatem, communem habuiſſe linguam facile cuivis probabitur. Communem item

lin-

linguam eorum posteros habuisse multa suadent. Abraham jam senex filio Isaac uxorem adjuncturus mittit *servum seniorem domus suæ* ad filios fratris Nachor in Mesopotamiam. Is illuc profectus propter oppidum considet expectaturus horam, qua mulieres ad hauriendam aquam exirent. Rebeccam conspicatus *virginem decoram nimis* secum reputavit eam esse quam quæreret: obviam factus eam interrogat, cum ea familiariter loquitur, & inde domum ingressus Batuelis patris puellæ multos habet sermones. Nulla inter duorum fratrum filium & servum necessitas interpretis nulla mentio, ut infra de Josepho dicitur, qui cum fratres alloqueretur, velletque ignotus esse, interprete utebatur. Pergit ad virum Rebecca cum nutrice & ancillis, quæ cum ad alia, tum ad puerorum curam datæ fuisse videntur: quantumque matris, & ancillarum sermo valeat in formanda puerorum lingua, nemo ignorat.

Jacob a parentibus persuasus proficiscitur in Mesopotamiam e domo itidem nepotis Nachor uxorem quæsiturus. *In baculo suo*, idest sine comite aliquot dierum via confecta casu obvios habet in agro primum servos avunculi sui Laban, tum consobrinam Rachelem, postremo avunculum ipsum ad se progressum. Cum his omnibus sermonem habet, ut fit inter eos, quos casus obvios facit. Post aliquot annos ducit Liam & Rachelem filias Laban; liberosque tam ex illis procreat, quam ex earum ancillis, in ea regione annos commoratus XX. Demum divino monitu in terram Chanaan revocatus educit uxores, filios, ancillas, & plurimam familiam, quæ sufficere posset domesticis officiis & armentis multis ovium, caprarum, camelorum, boum, asinorum curandis. Ita Jacob in terram Chanaan redux non modicam prout illa ferebat ætas civitatem habuit, in qua

versaretur, auctam deinde Isaac vita functo famulis & opibus paternis: tam raris eo tempore habitatoribus ejus regionis, ut paterfamilias tot hominum tantorumque armentorum dominus posset sine cujusquam injuria ex fructibus terræ se suosque sustentare. Et qua ratione pater & avus ejus sub tabernaculis perpetuo degentes nulla certa sede, nulli populo aut urbi diu addicti hac illac peregrinati fuerant, ut pascua & alendæ familiæ ratio poscebant, eadem vixit etiam Jacob, donec ipse, filii, omniaque servitia in Ægyptum proficiscerentur. Nemini potest in mentem venire Israelitas (sic enim vocare deinceps fas est) interea linguam mutasse, cum Joseph jam *præpositus universæ terræ Ægypti* fratres illuc profectos famis causa, ut frumentum coemerent, plane intelligeret inter se colloquentes. Cum itaque deduxerimus posteros Abraham usque in Ægyptum, in qua *aucti, & multiplicati nimis*, & in unum collecti locum vixere, videor mihi ita processisse, ut confidenter affirmare possim in Israelitarum gente linguam Abraham continuatam esse. Eandem postea perdurasse in Hebræis aliquot seculis, solertissimi quique harum rerum investigatores opinantur.

Poterit dubitationem aliquam movere, num certa & plana sint quæ diximus, id quod est Genes. XXXI. 47. *quem vocavit Laban tumulum testis, & Jacob acervum testimonii, uterque juxta proprietatem linguæ suæ*. Sed primo advertere oportet verba *uterque juxta proprietatem linguæ suæ* ab hebraico fonte & versionibus universis abesse. Solet enim aliquando vulgatus interpres per paraphrasim addere quædam, ut notum est. Deinde nomen loci יְגַר שָׂהֲדוּתָא *tumulus testis*, quod Moyses tribuit Labano, videtur dictum per anticipationem. Planius dicam. Moyses sciens & prudens scripsit locum Galaad, seu

tumu-

tumulum testis dictum esse יְגַר שָׂהֲדוּתָא etiam tum a Labano, quia suo tempore id nomen habebat inditum a posteris Labani, aut a Chaldæis; Chaldaicam quippe formam id nomen habet; quemadmodum antea scripserat Genes. XII. 8. Abraham venisse prope Bethel, cum tamen locus is Bethel sit appellatus solum multis post annis a Jacobo nepote: si modo illa ut nunc jacent a Moyse ita scripta sunt. Fieri enim facile potest, ut posteriores Hebræi hoc nomen apposuerint, ut posteris Labani, & Chaldæis, quorum omnium auctor erat Nachor in juramento memoratus, constaret clarius de loco, in quo fœdus inter Patres tantarum Gentium sancitum fuerat. Quæ sequuntur in textu hebraico, dant locum huic suspicioni. *Et vocavit eum Laban* יְגַר שָׂהֲדוּתָא: *& Jacob vocavit eum* גַּלְעֵד: *Et dixit Laban* (non יְגַר שָׂהֲדוּתָא sed) הַגַּל הַזֶּה עֵד *inter me, & inter te.*

Redeo ad Nachor ejusque progeniem, cum qua ut diximus iteratis conjugiis Abrahami filius & nepos conjuncti denuo fuere. Batuel Rebeccæ & Labani pater filius erat Nachor. Filius similiter Nachor erat Cased, a quo progeniti sunt Chaldæi. (a) Chaldæi ergo eadem ac Hebræi stirpe progeniti sunt. Id ita persuasum erat Josepho, ut cum suam gentem a Græcorum calumniis defenderet, se omissurum diceret testimonia scriptorum Chaldæorum, tanquam suspectæ fidei futura, suæque causæ minus idonea, quia *sui generis principes erant, & cognatione conjuncti.* (b) Hic adnotandum est, cum in Scriptura dicitur Abraham egressus esse de Ur Chaldæorum, intelligi de eo loco & regione, quæ postea de filiis Cased illius oræ habitatoribus Ur Chaldæorum vocabatur.

Sunt

(a) S. Hieron. aliiq. plurim.

(b) Lib. 1. cont. Apion. τῦ γένυς ἡμῶν ἀρχηγοὶ ϗ συγγενεῖς.

Sunt hæc ut dixi nomina per anticipationem locis attributa. Filius item Nachor primogenitus fuit Hus. (a) Inter posteros Hus vel saltem in regione, quam tenuere posteri Hus, fuit Job luculentum patientiæ exemplar. Loquebatur hic eadem lingua qua Hebræi, ut ostendit ejus liber. In eo dicuntur Chaldæi irruisse in camelos Job, eosque abegisse: ejusdem quippe generis homines finitimas regiones incoluere. Cum itaque posteri Batuel & Hus eundem cum Hebræis sermonem habuerint, eundem etiam videtur concludendum in posteritate Cased, seu in Chaldæis permansisse. Longius sermo noster non procedit, quia Chaldæorum res deinceps in magna sunt obscuritate. Silent enim de iis divinæ Scripturæ, ex quibus solis tam remoti ævi historia colligi potest. Post longam intercapedinem decem aut undecim seculorum nonnulla tandem occurrunt lib. IV. Reg. cap. 18. eademque Isaiæ cap. 36. repetita, quibus argumentari quis posset non eandem fuisse Chaldæorum linguam cum Hebræa. Quid vero inter utramque intersit, clarissime patet ex libris Danielis & Esdræ, in quibus multa, quæ Babylone gesta sunt, Babyloniorum seu Chaldæorum lingua nonnullis capitibus narrantur. Si quis autem diligenter ejus linguæ Chaldaicæ indolem consideraverit, cognoscet parum ab hebræa differre. Pleræque enim voces e communi cum hebraicis radice derivantur, inflectendi ratio non multum ab hebraicis variat, simplicitas & vis orationis eadem est; ita ut qui hebraicam linguam calluerit, minimo labore Chaldaicam etiam intelligere possit. Sanctus Hieronymus (b) Chaldaicam linguam dicit *magna ex parte affinem Hebraicæ*. Waltonus *magnam*, inquit

(a) S. Hieronym. ex Genes. c. 22.
(b) Prol. gal. in S. Bibl.

quit, *Chaldaica lingua habet cum Hebræa affinitatem.* (*a*). Oleaster *has duas linguas unam eandemque* putat *fuisse a principio, cum sint admodum vicinæ*. (*b*) Idem plane credidit Philo, cum de versione Græca LXX. Interpretum loqueretur. Dixit enim inculcavitque (*c*) de Chaldaica lingua græce sacra Biblia fuisse conversa. Vapulat hic vir *disertissimus Judæorum* a multis tanquam Hellenistes & linguæ suæ gentilis ignarus, perinde quasi nescierit sacros libros hebraice primo fuisse scriptos: cum contra ipse Græcis sua editurus de industria maluerit sacros libros & gentilem linguam linguæ cognatæ notissimo propter vetus imperium nomine appellare. Cum Philone itidem alii sensere Hebraicam, & Chaldaicam linguam eandem esse, ut est apud Isidorum (*d*). Et Sulp. Severus ex lingua Assyria Samaritanum interpretatur *custodem* (*e*): ex hebraica idem nobis valet. Præterea psalmus 136. argumento est Chaldæos multos hebraicum sermonem intellexisse, & poësim quæ in omnibus linguis difficilior semper est soluta oratione: *quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum, & qui abduxerunt nos: hymnum cantate nobis de canticis Sion*. Familiare nimirum est homini-

(*a*) Prol. 12. Bibl. Polygl.
(*b*) Cit. ibid.
(*c*) Lib. 2. de vita Mosis. τὸ παλαιὸν ἐγράφησαν οἱ νόμοι γλώσσῃ χαλδαϊκῇ &c. εἰς ἑλλάδα γλῶτταν χαλδαϊκὴν μεθαρμόζεσθαι διενοεῖτο Ptolemæus Philadelphus &c. De Mose Hebræorum legislatore dicit Clem. Alex. Strom. l. 1. Μωϋσῆς ἄνωθεν τὸ γένος χαλδαῖος ὢν ἐν Αἰγύπτῳ γεννᾶται τῶν προγόνων αὐτοῦ διὰ πολυχρόνιον λιμὸν ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Αἴγυπτον μετανασάντων. *Moses cum ex alto petita origine esset Chaldaus, natus est in Ægypto, cum majores ejus propter diuturnam famem e Babylone migrassent in Ægyptum.*
(*d*) Lib. 9. Orig. c. 1.
(*e*) Hist. sacr. l. 1. c. 49.

minibus, si quem nacti fuerint externum, curiosius interrogare de rebus patriis & religiosis. Quod si IV. Reg. c. 18. & Isai. cap. 36. nonnulla dicuntur, ex quibus argumentamur hebræos Chaldaice loquentem non intellexisse, animadvertendum est id dici de populo seu plebe & hominibus a consuetudine exterorum maxime remotis. Tres autem viri a Rege missi omnes Chaldaicam linguam se professi sunt intelligere. Vidimus hic ante annos aliquot fœminas & rusticos hærere, cum a militibus Regis Siculi interrogarentur, audivimus professos aliquando se non intellexisse, quid ii dicerent, cum tamen Itali ad Italos loquerentur. Callide ergo nuncium Regis Babylonii hortabantur, qui ad eum missi fuerant, ut Chaldaice loqueretur, ne omnia quæ ipse nunciabat, capere posset plebs Hebræa. Hebræos autem a consuetudine externorum hominum semper abhorruisse, clarius est, quam ut a me sit probandum. (*a*) *Novi* idcirco *ignoti aliorum hominum osores* dicti sunt a Grecis. (*b*)

Ejus autem differentiæ, quæ Chaldaicæ linguæ fuit & hebraicæ, causa facile patebit ei, qui distantiam temporum paulisper attenderit. Ab Abraham enim ad Babylonicam captivitatem amplius mille & trecenti numerantur anni. Tam longa vero ætas quid non efficere potuerit? Quam multas vicissitudines, quam varias rerum mutationes habuerit? Argumento ei rei sunt promiscuæ appellationes Assyrii, Chaldaici (*c*), Babylonici regni, quibus ab historicis

(*a*) Justin. lib. 36. *caverunt, ne cum peregrinis communicarent.*

(*b*) Jos. contr. Ap. lib. 1.

(*c*) Chaldæi Diodoro Siculo dicuntur antiquissimi Babyloniorum Χαλδαῖοι τῶν ἀρχαιοτάτων ὄντες Βαβυλωνίων. lib. 3. Et Nabuchodonosor primi Templi Hierosolymitani eversor I. Esdr. 5. 12. vocatur Rex Babylonis Chaldæus נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל כַּסְדָּיָא Et Joseph lib. 10. ant. c. 11. Ναβουχοδονοσόρου Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων Βασιλέως.

ricis primus ille & maximus principatus nota capitis aurei in celebri somnio Regis Babylonici (*a*) designatus iis variis nominibus vocatur. Hæc autem varietas nominum vel ex gentibus quæ ceteris imperarunt profecta, vel ex familiis regno potitis, vel etiam ex sedibus imperii mutatis indicat certe plures in unum imperium nationes coaluisse, quod sine multo tempore multis bellis variarumque nationum militia & convictu fieri non potest. Bella insuper, quibus magna regna diu carere non possunt, hostibus superatis & eversis quantam captivorum vim transferre solebant in ipsam imperii sedem! Testis hujus rei Hebræorum celebris captivitas, testis aliorum populorum Babylonem translatio (*b*). Quantam hæc ad mutandum Chaldæorum sermonem vim habuerint manifestum omnibus est. Adde his cohortes prætorianorum in custodiam Regis e regionibus imperii alias ex aliis Babylonem quotannis accitas (*c*); plurimorum præterea populorum, & dissimilium linguarum frequentiam, quæ ad Regem & aulam non poterant non accedere, in eaque longius identidem commorari. Quamplurimas vero nationes eidem regno subjectas, & potentissimum imperium fuisse, narrant historici in Africam usque & Hispaniam propaga-

(*a*) Daniel. 2.

(*b*) Basil. in Isai. c. 13. In fructibus victoriæ numerabatur translatio eorum, qui victi fuissent in regionem victoris, in qua servitutem publicam serviebant. Vide Herod. l. 2. ubi de victoria Sesostris. Et I. Mach. 1. *& captivas duxerunt mulieres & natos* &c. & *c.* 6. *missi auferre habitantes Judæam sine causa*, inquit Antiochus Epiphanes.

(*c*) Diod. Sic. lib. 2. *κατ' ἐνιαυτὸν μετεπέμπετο στρατιωτῶν ὡρισμένον* &c. *παραπλησίως δὲ τύτῳ καὶ λοιποὶ Βασιλεῖς . . . ἐβασίλευσαν μέχρι Σαρδαναπάλυ.* *quotannis certum cuilibet genti militum numerum imperavit &c. ea cum prope modum ceteri Reges regnarunt usque ad Sardanapalum.*

pagatum (*a*). Nemo ergo miretur, si intra duos tantum versus chaldaicos Danielis (*b*) quinque voces origine Græcæ occurrunt in Chaldæam linguam translatæ κήρυξ כָּרוֹזָא *præco*, κιθάρα קִיתְרוֹס *cythara*, σαμβύκη שַׂבְּכָא *sambuca*, (*c*) ψαλτήριον פְּסַנְתֵּרִין *psalterium*, συμφωνία סוּמְפֹּנְיָה *Symphonia*. Tamen post tot secula in tanta rerum & nationum varietate Danielis & Esdræ tempore lingua Chaldaica seu Babylonica magnam habet cum Hebræa affinitatem.

Observatio etiam litterarum, quæ sunt linguæ utriusque propriæ, mihi semper persuasit, chaldaicam & hebræam linguam ex eodem fonte manasse. Unaquæque enim lingua aliquam sibi peculiarem litteram habet, qua ceteræ linguæ carent, & cujus pronunciationi litteram quæ plene respondeat, ceteræ non habent, ut est in latina *q*, in Græca θ, in hebræa heth hain & tsade, in arabica hha, & aain &c. Ex his fit ut litteræ unius linguæ non possint omnes sonos alterius linguæ exprimere perfecte: quis enim græce *equum* scribere poterit? aut quis vocem θεὸν latinis litteris plene reddet? latini idcirco Deum dixerunt per *d* litteram affinem τῷ θῆτα, diversam tamen: sic iidem עוּץ reddiderunt *Hus*, cum *h* neutiquam valeat sonum litteræ ע, neque *s* litteram tsade exprimat. Contra vero si de dialectis linguæ alicujus agatur, omnes iisdem litteris apte scribuntur. Sic Arabicæ litteræ dialecto Persicæ, Arabicæ, Turcicæ sufficiunt abunde: Sic Græcæ Attico, Dorico, Jonico sermoni exprimendo pares olim erant; sic denique nos & latina & vernacula verba iisdem litteris exprimimus. Cum ergo litteræ hebrææ verba, & sonum utriusque linguæ Hebraicæ, & Chaldaicæ appo-

(*a*) Joseph. lib. 10. c. 11. ant. Jud. ex Megasthene &c.
(*b*) Daniel. c. 3. v. 4. & 5.
(*c*) Sambucam invenerunt Troglodita. Clem. Alex. Strom. l. i.

apposite & plene reddant & exprimant; dicendum est has duas linguas veteris alicujus linguæ dialectos esse.

Hic liceat mihi a lingua ad litteras scripturamque progredi. Si unus sermo Hebræorum & Chaldæorum vetustissimo ævo, si Hebræa & Chaldæa lingua veteris alicujus duæ dialecti sunt, iidem etiam fuere utriusque nationis characteres. Hebræorum vero litteræ usque ad captivitatem Babylonicam eæ fuerunt, quæ nunc Samaritanæ dicuntur, & nemo fortasse est ætate hac, qui istud neget. Eas autem Chaldæis & Babyloniis fuisse communes colligi potest ex Josepho. Narrat is (a) qua ratione Cyrus primo regni sui anno Judæos liberavit. Retulerat Cyro aliquis Hebræus extare in sacris nationis suæ vaticiniis, populares suos exactis LXX. servitutis annis in libertatem asserendos fore per potentissimum Regem; idque ante ducentos amplius annos fuisse prædictum, ipsomet Rege jam tum proprio Cyri nomine compellato: Hæc miratum Cyrum, ut quilibet in re tam insolita fecisset, cupiisse certiorem fieri; fortasse etiam metuentem, ne qua fraus sibi fieret, voluisse legere (b) Isaiam (c). Si hebraici characteres communes non erant Babyloniis, qui fieri potuerit, id mihi velim explicari. Facile enim quivis sibi persuadebit Cyrum linguam & litteras novisse, quæ Babylone imperii sede in usu erant: nemini vero probabile erit Cyrum, qui Persa erat, qui Dario Medo Babylonicum impe-

(a) Antiq. Jud. l. xx. c. 1.

(b) ταῦτα δ' ἔγνω Κῦρος ἀναγινώσκων τὸ Βιβλίον, ὃ τᾶς αὐτῦ προφητείας ὁ Ἰσαΐας κατέλιπεν. *Hæc autem Cyrus cognovit, cum legeret librum qui Isaiæ prophetias continet*: & paulo post ταῦτ' οὖν ἀναγνόντα Κῦρον &c. *Hæc cum Cyrus legeret &c.*

(c) Qui de Cyro meminit c. 44. in fine & initio seq.

imperium occupanti opem tulit, (a) qui Regi proximus dignitate, qui Rex demum fuit, grandiorem natu credidisse hebraicas litteras sibi addiscendas. De rebus sermo est tam remoti temporis, & a tam paucis scriptoribus narratis, ut lector æquus qualibet probatione debeat esse contentus. Quod tamen proposuimus non caret testimonio aliquo veterum monumentorum. Haym (b) duos affert nummos litteris Parthorum signatos. Parthia autem erat provincia primum Babylonici, deinde Persici, postremo Græci in Asia Regni; quę sui juris effecta propriisque subjecta Regibus tanto imperio fuit aucta, ut cum Romanis diu bellum gesserit varia fortuna & sæpe oppugnata nunquam vinci potuerit. In duobus iis nummis aliquas litteras recognosco veteres hebræas, vel ut dicere solemus Samaritanas. In primo enim clarissime perspicitur lamed hain, iterum lamed figura parum diversa koph. In altero nun vau hain. Quod si nummos illos videre contigisset, dico fidenter plures litteras me fuisse detecturum.

Providi dum hæc dicerem mihi objici posse, prępositum Eunuchorum Danielem aliosque pueros introduxisse in Regiam, *ut eos doceret litteras & linguam Chaldæorum*: præterea magos & ariolos legere nescisse tria hebraica verba *Mane Thekel Phares*, quę manus ignota coram Balthassare convivium agente scripsisset. Videntur ergo litteræ Babylonicæ ab hebraicis diversæ fuisse. Facilis tamen & plana ad hęc est responsio. Nomine enim litterarum intelligi debet eruditio & doctrina Chaldæorum, quo pacto & nos litteratum hominem dicimus eum, qui non litteras solum sciat, sed ea quæ litteris discuntur; (c) & vox
סֵפֶר

(a) Joseph ibid. lib. 10. c. ult.
(b) Tom. 2. p. 36. Tessor Brit.
(c) Ita etiam bis explicatur in textu Græco Josephi l. 10. c. 11.

סֵפֶר, quam latinus interpres generaliter *litteras* vertit, eruditionem & libros ſignificat aut *litteraturam* (*a*), non elementa ſcribendi, quo ſenſu nuſquam hæc vox in ſacris Bibliis occurrit. In iis de una tantum littera תָו ſermo eſt; (*b*) cui cum adjungatur verbum תָוָה *ſignare* (*c*), appoſite a Judæis litteræ ſeu elementa vocantur אוֹת אוֹתִיוֹת *ſigna* ſeu *characteres*. Additur *& lingua*, dialectus nempe Chaldaica: notum eſt enim, quam faſtidioſæ aures, & quam difficiles oculi ſemper fuerint Regum Orientalium. Alterum quod objiciebatur, videbitur habere vim aliquam iis ſolis, qui naturam ignorant & vim linguarum orientalium, quales erant ante inventa puncta vocalia. Nemo tunc legere poterat, quin de ſuo vocales conſonantibus adderet; has nemo poterat addere, quin ſententiam ſcripturæ eodem tempore intelligeret. En inſcriptæ parieti tres voces, ſingulæ fere tribus conſonantibus conſtantes, ſingulæ aptæ ad nomen ſubſtantivum, ad varia verbi tempora ſignificanda, tres voces, inquam, quæ inter ſe nullo pacto conveniunt. Cedo hominem, qui in tanta ambiguitate non hæreat. Quæ de multiplici vocum illarum poteſtate dixi, non ex grammaticis, & lexico, ſed ex antiquis ſcriptoribus confirmo. Daniel (*d*) eas tres voces ceu præterita tempora explicat, Joſephus (*e*) tria nomina ſubſtantiva exponit. Neque vero concedam hebraicas voces eſſe: derivantur quidem a radicibus, quæ communes ſunt Hebrææ & Chaldaicæ linguæ, veruntamen in contextu orationis Chaldaicæ ſunt, puncta nunc ha-

B bent,

(*a*) Ut pſal. 70. hebr. 71. v. 15.
(*b*) Ezech. 9. 4. וְהִתְוִיתָ תָו
(*c*) V. Buxt. Lex. Hebr. in ea voce.
(*d*) Cap. 5. v. 25.
(*e*) Lib. 10. c. 12.

bent, seu leguntur more chaldaico, & altera vox pro שקל habet תקל, quod Chaldæorum est, qui pro ש frequenter ת usurpant.

Venio nunc ad Esdram, quem affirmant veteribus antiquatis novas litteras tradidisse. Hic primum quæro cujus testimonio freti id dicant? Esdras enim de hoc nullum verbum, nullum item Josephus facit. Respondebunt de veteribus Rabbinis & Talmude se accepisse. At quis est, qui nesciat hos aliosque id genus autores nihili esse faciendos? quam incertum & leve sit eorum testimonium? Sed rem ipsam perpendamus. Certum est Esdram rediisse Hierosolymam anno septimo Regis. Eum Regem Esdras (*a*) Artaxerxem dicit, Josephus (*b*) Xerxem. Si Xerxes fuit, jam ab anno sexagesimo Hierosolyma incolebatur a Judæis, qui dimissi fuerant a Cyro. Sin autem Artaxerxem fuisse contenderimus, octogesimus primus annus volvebatur a Hierosolyma restituta. Sequor autem in annis numerandis celebrem canonem Ptolemæi monumentorum hujus generis præstantissimum, qui cum priore libro Esdræ convenire mihi visus est. Quisquis tandem fuerit sive Xerxes sive Artaxerxes, qui Esdram ejusque socios dimisit, Judæa & præsertim Hierosolyma nullo bello nullo turbulento populi motu habitabatur per LX. saltem annos ab iis, qui primo Cyri anno de regione Chaldæorum numero L. hominum millia in patriam redierant. Neque vero quisquam putet in regionem desertam, & habitatoribus vacuam istos tum rediisse. Habuit Judæa suos incolas ipso tempore captivitatis. Profecto si attendimus divinorum Prophetarum verba, & modos loquendi plenos doloris, quibus ruina Hierosolymæ Rege

(*a*) I. Esdr. 7. 8.
(*b*) lib. 11. c. 5.

Rege Sedecia vel futura prædicitur, vel jam illata narratur, non sola urbs sed tota natio perdita fuisse videtur. Captus enim fuit Rex, proceres regni passim cæsi, imperii sedes universa solo æquata, Templum ditissimum & omnium Gentium pulcherrimum direptum incensum, religio omnis sublata, Pontifices & Sacerdotes vel occisi, vel in servitutem traditi. Verum re ipsa attentius perpensa agnoscemus animadversiones divinas, ut semper solent, minis etiam tum fuisse mitiores. Si enim summa ineatur hominum non solum Rege Sedecia, sed etiam Joachimo ejus decessore (*a*) in servitutem perductorum, XX. captivorum millia aut paulo plura inveniemus. Præter eos, quos bellum & obsidio urbis Hierosolymæ abstulit, in vulgus sævitum non legimus. Ira igitur Regis Babylonici divini Numinis ministra in Regem, in Sacerdotes, in Principes populi, in Urbem nationis caput maxime exarsit, reliquis mortalibus solo Dei cultu externo mulctatis. Legimus in istorum numero Godoliam Hebræum universæ regioni præpositum, & populum in Masphat; tum Hieremiam, Baruch, Habacuch prophetas, postea *Duces militum & principes exercitus*, mox Ismaelem *de semine regio* aliosque insignes viros, deinde omnes Hebræos belli metu huc atque illuc fugatos bello confecto in patriam reversos, postremo *pauperes terræ* seu regionis (quos nimirum Rex Babylonis timere non posset) *& vulgus* urbis Hierosolymæ, universos in patria terra relictos (*b*) ut regionem habitarent, & colerent agros, messemque colligerent, quæ statim *multa nimis* (*c*) fuisse dicitur. Omnes hos vel potius eorum poste-

(*a*) IV. Reg. c. 24. & 25. II. Paral. 36.
(*b*) IV. Reg. 25. 22. Jerem. 52. &c.
(*c*) Jerem. 40. 12.

ſteros in Judæa reperere illa, quæ diximus L. hominum millia Rege Perſarum Cyro in patriam reſtituta. LX. deinde anni, ut dictum eſt, fluxerunt uſque ad Eſdram. Hoc intervallo temporis Templum ſecundum Hieroſolymitanum ædificatum & completum eſt: feſta celebrata, ſacrificia quotidie peracta, *Sacerdotes in ordinibus ſuis, Levitæ in vicibus ſuis* conſtituti, *ſicut ſcriptum eſt in libro Moyſi* (*a*). Leges ergo Moyſi ſcriptas ad manus habuere. Deinde per eos dies prophetaverunt Aggæus & Zacharias (*b*) qui ea quæ prophetaverant, etiam ſcripſerunt. Præterea monumenta familiarum & gentium deperdita non ſunt (*c*). Ad Chriſtum enim uſque & ſubſecutam totius Gentis ruinam perduraverunt. Inſuper non omnes libri ſacri, & publici Hieroſolymis tunc fuerunt. Nehemias enim (*d*) dicitur poſt congregaſſe *de regionibus libros & prophetarum & David & epiſtolas & donaria*. Hiſce LX. annis quæro quibus litteris uſi ſint Hebræi? Enimvero non Babylonicis. Nemo unus quod ſciam hoc dixit. Conſequitur ergo vetuſtis ſuæ nationis uſos fuiſſe. Conſentaneum enim eſt hanc nationem, quæ ad hæc tempora ſervaverat antiquam ſuam dialectum, qua Zachariæ & Aggæi prophetiæ ſcriptæ ſunt, characteres etiam ſervaſſe. Intereadum hoc LX. annorum ſpatium effluit, plerique qui Babylone venerant, fato functi fuerant; reliqui in Judæa nati. Tum ſeptimo Artaxerxis anno advenit Eſdras, quem comitantur MDCC. circiter viri (*e*) quibus ſi addiderimus fœminas & pueros, ſeptem vel octo hominum millia ad ſummum efficiemus.

At-

(*a*) 1. Eſdr. 6. 18.
(*b*) Ibid. c. 5.
(*c*) Ibid. c. 2. v. 62.
(*d*) 2. Mach. 2. 13.
(*e*) I. Eſdr. 8.

Atque hac ætate iste fingitur veteres litteras, quæ in usu quotidiano universæ nationis erant, antiquasse, Babylonicas dedisse utendas populo in regione sua jam inde a plurimis annis constituto? sacris civilibusque rebus instauratis in pace feliciter degenti? nulla causa tantæ & tam insolitæ mutationis? Cum plurimi Babylonem non vidissent, cum in reliquis memoriam captivitatis dulcedo pacis & patriæ delevisset? Compertum est nationes multas servitute diuturna coactas linguam & litteras victoris populi recepisse: nulla tamen erit, quæ suos mores, linguam, litteras cum retinuerit non solum tempore servitutis, sed etiam servitute sublata, posterius mutata voluntate cum eo populo, cui ante servivit, & quem non potest non odisse, aliquid sibi velit esse commune.

Hæc tamen quantum materia patitur ex antiquis scriptoribus collecta parumper missa faciamus: in manus veteres nummos sumamus, qui sunt Judaici populi auctoritate percussi, siclos passim vocitatos. Dicuntur etiam vulgo Samaritani, etsi nihil omnino ad Samariticam gentem pertineant. Signati feruntur plerique cum Simon Machabæus dux & Sacerdos populo Judaico præesset, post captivitatem Babylonicam solutam trecentesimo nonagesimo sexto circiter anno, ante Christum vix centesimo quadragesimo secundo. Legitur enim I. Machab. c. 15. Antiochus Sidetes inter multa, quæ in Simonem contulit beneficia, jus etiam tribuisse cudendæ monetæ (*a*). In his omnibus nummis leguntur litteræ vetustissimæ Hebræorum: Sicli enim in quibus fuerint litteræ quadratæ nostratium Judæorum, tanquam adulterini ab eruditissimis quibusque rejiciuntur. Si igitur in nummis vetustissimæ litteræ Hebræorum, seu ut

(*a*) v. 6. *permitto tibi facere percussuram proprii numismatis in regione tua.* Hinc fit ut multi sicli ærei Simonis nomen habeant.

fert inveteratus mos loquendi, Samaritanæ conspiciuntur, sine ulla dubitatione credendum est, iis ipsis nimirum suis, non externis litterarum characteribus usum esse populum Judaicum. Quis enim sibi persuadeat ab ulla Natione, quæ libera fuerit, suisque legibus vixerit, nummos qui ad usus vitæ necessarios in populum spargebantur, præter morem omnium gentium signatos fuisse litteris ipsi populo minime notis? Aut ab Esdra novum scribendi modum fuisse publice introductum, qui in monetis, quæ publica sunt monumenta, servatus non fuerit?

Quod autem a nonnullis (*a*) dicitur, Hebræos duplicem scripturæ modum habuisse, alterum quo domi ad res sacras & civiles, alterum quo foris ad commercium cum ceteris gentibus uterentur, id totum nihili puto. Purum enim putum commentum est Rabbinorum quorundam. Supponunt autem nostrates litteras Judæorum fuisse eas, quibus domi utebantur, Samaritanas, quas ad commercium adhibebant. Hoc præterquamquod nullius momenti nititur auctoritate, & magnas habet difficultates & nullam probabilitatem. Quantum ad primum, si nostrates literæ ab initio Gentis fuerunt in usu, Esdras illas non introduxit: si dixerint Esdram introduxisse, nemini persuadebunt Scribam divino spiritu afflatum, legis diligentissimum servatorem litteras a profano & inimico regno desumptas tradere vel voluisse vel etiam potuisse populo, qui alias haberet, & quod maximum est, sacris rebus admiscere. Quantum ad alterum de Samaritanis characteribus, si illi non erant proprii nationum, cum quibus res erat Judæis, inutiles erant. Judæi enim suos habebant, suos item ceteræ nationes. Si autem erant proprii nationum fini-

(*a*) Conring. paradoxa de num. Hebr. c. 6. Capell. Diatr. de lit. Hebr.

finitimarum, incredibile est & in rebus humanis inauditum, Rempublicam & Populum liberum viventemque suis legibus commodum & dignitatem nationum ceterarum suæ prætulisse in cudendis monetis: perinde ac si in pecunia recipienda non semper consueverint homines signis & litteris neglectis unius materiæ valorem æstimare. Incredibile pariter est Simonem, & alios fortasse Machabæos, quibus tribuuntur nummi Judaici, qui ad nos pervenerunt, Pontifices & Principes in Republica Judaica potentissimos, qui monetam cudebant propterea quod *ablatum* contenderent *jugum gentium* (*a*), gentium ipsarum litteris in monetis usos esse, cum jam suas haberent. Postremo quæro cur Machabæi pecuniam Græcis litteris non signarent illo ævo jam notissimis, totique Orienti communibus? ut ante Simonem Machabæum annos amplius centum fecisse Parthorum Reges Arsacidas novimus, qui neglectis plerumque popularibus litteris pecuniam Græcis signavere.

Novum est item illud, quod ajunt, Hebræos preter litteras suas gentiles, negotiationis & commercii gratia alias habere voluisse. Post homines natos nulla natio fuit, eritve dum homines erunt, quæ minus veteribus Hebræis fuerit negotiata, vel mercatura eguerit. (*b*) Universos enim Israelitas Deus agriculturæ destinaverat, & a multis artibus abstraxerat, quæ luxuriem alunt, & cum innocenti vita non cohærent. Judæa autem regio quam maxime ferax & opulenta omnia fere, quæ ad victum humanum sunt necessaria, ita copiose suppeditabat (*c*) ut multa

 ex-

(*a*) I. Mach. 13. 14. Joseph. l. 13. c. 11. antiq.
(*b*) Joseph. *ὐκ ἐμπορίαις χαίρομεν ὐδὲ ταῖς πρὸς ἄλλυς ἐπιμιξίαις* *non gaudemus mercimoniis neque peregrinationibus.* contr. Ap. l. 1.
(*c*) Ezech. 27. 17.

exportarentur ad exteras nationes, Hebræi paucis indigerent. Quo fiebat ut multo plus auri argentique inferretur, quam exportare ad merces externas coëmendas opus esset. Concludam ergo non Hebræos exteris gentibus morem gerere debuisse in signanda pecunia, sed potius finitimis habendam fuisse rationem Hebræorum. Liberalius tamen agamus: demus si placet, Hebræos commercii causa cum exteris gentibus, æs & argentum solitos fuisse ferire, quæro cur appositis exterorum ut volunt litteris, suas etiam non addiderint, more finitimarum aliarumque gentium? Video Tyrios suis & Græcis litteris pecuniam signasse: suis item & Græcis signasse Sidonios. Syracusani suas & Chartaginienses aliquando adhibuerunt, suas & externas aliquando Romani, & Hispani (a) Græci suas & latinas usurpavere: notissimi sunt enim nummi bilingues. Nummum Judaicum qui duo litterarum habeat genera non vidimus. Finem non inveniet sermo, si refutare voluero singulatim omnia, quæ temere a Rabbinis in hanc rem scripta sunt.

Hactenus alienas opiniones convellere conati sumus: nunc nostras brevissime afferemus. Primo igitur nego litteras Samariticas, quibus ante captivitatem Babylonicam usi sunt Hebræi, fuisse ullo tempore publica auctoritate desertas & antiquatas. Sicli enim ut diximus tempore Machabæorum percussi probant in usu fuisse litteras Samaritanas ea ætate; & argumento huic a monetis his deducto nemo hactenus ita respondit, ut illud solveret aut infirmaret. Usos etiam Judæos hisce litteris post Christum, & dirutam funditus a Tito Augusto Hierosolymam arguit Siclus Drachmalis (si tamen certo antiquus est) signa-

(a) Thes. Morell. in gente Fulvia & Afrania.

gnatus nomine Simonis Barcocebæ (*a*) qui Hadriano Imperatore maximas fecit turbas in Judæa. Quamvis autem ſolum Simonis nomen habeat, quod Machabæo commune eſt, non Machabæo ſed Barcocebæ tribuitur, quia etiamnum in argento veſtigia litterarum extant, quæ hanc ipſam monetam indicant denarium Trajani Auguſti antea fuiſſe. Et tu, inquiet aliquis, in hanc ætatem rejicis litteras noſtrates Judæorum? Ego vero longe antiquiores cenſeo, & ante ipſos Machabæos in uſum Judæorum veniſſe. Cum populus Hebræus a ceteris nationibus ſegregatus ſub poſterioribus Regibus ſibi viveret, in lege & ſacris codicibus volutandis negligentius egiſſe nonnulla teſtantur (*b*). Poſt captivitatem vero Babylonicam præſertim inſtituta Phariſæorum ſecta, (*c*), quę notitiam divinarum rerum exquiſitiorem profitebatur, multiplicatiſque Scribis, quorum erat ſacra volumina tractare, Judæi cœperunt legem & ſacros libros frequenter ad manus habere & deſcribere, non ſine divino conſilio tum maxime, cum a Gręcis Ægypti & Aſię dominis bella & incommoda paterentur identidem, crebriſque admonitionibus Prophetarum indigerent ad divinum cultum retinendum. Ex multiplici ſacrorum librorum deſcriptione, & ex quotidiano uſu ſcribendi factum eſt, ut veteres characteres, qui plerumque non uno aut altero calami ductu conſtant, paululum immutari cœpti ſint, & ad ſimpliciorem redigi formam. Atque hęc mutatio eouſque proceſſit, dum litteræ, quas Judæi nunc habent, efformatæ ſint; quemadmodum po-

(*a*) V. hiſt. Acad. des inſcript. & bell. lettr.
(*b*) II. Paral. 34. 14.
(*c*) Joſeph. ant. Jud. l. 18. c. 2. paulo poſt Herodis mortem de tribus Judæorum ſectis agit, atque ἐκ τῦ πάνυ ἀρχαίυ ortas.

poſteriores Judęi ex quadratis litteris characteres, quos Rabbinicos vocamus, effecerunt. Ex obſervatione diligenti litterarum quę ſunt in ſiclis, hęc mihi opinio nata eſt. Video enim in ſiclis nonnullas ex litteris noſtratium Judæorum permixtas vetuſtis; video eaſdem vetuſtas litteras aliquando ita eſſe exaratas, ut a quadratis ſeu noſtratibus diſtent plurimum, aliquando ita effictas, ut minimum diſtent: video nonnullas quę in antiquo alphabeto ſimiles inter ſe ſunt, in noſtrate itidem ſimiles eſſe, ut Daleth & Res, He & Heth: video denique aliquam in utroque alphabeto eandem ſemper eſſe. Notatio variarum figurarum cujuſque litteræ quam mox afferemus, declarabit id manifeſte. Ex his certiſſime colligo differentiam totam, quanta tandem eſt inter veteres Hebræorum litteras ſeu Samaritanas, & eas quas nunc habent Judæi, ex uſu & celeritate ſcribendi, non vero aliunde profectam eſſe. Ex his pariter explicatur commode quod ait Origenes: (*a*) *in accuratioribus exemplaribus* Bibliorum Hebraicorum *nomen Dei* (*τετραγράμματον*) *ſcriptum eſſe hebraicis litteris, hebraicis quidem antiquis, non autem hodiernis.* Judæi enim, qui religione quadam ſe teneri putabant, quin pronunciarent nomen iſtud, eadem exiſtimarunt ſe impediri quominus illud ſcribentes litteris recentioribus quodammodo profanarent. Has vero ſi Eſdras *θεόπνευστος*, aut Synagoga magna introduxiſſet, non video cur divino nomini ſcribendo non crederentur idoneæ.

Quęret fortaſſe aliquis, cur Eſdrę mutatio hæc litterarum tributa fuerit? neque enim ex nihilo videtur

(*a*) In ſcel. in pſal. 2. T. 2. p. 539. ed. Monach. S. Maur. *ἑβραϊκοῖς δὲ οὐ τοῖς νῦν ἀλλὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις*. Idem habet S. Baſilius de Spir. Sancto c. 18.

tur esse tam vetus & constans opinio. Neminem esse puto in hoc studiorum genere mediocriter versatum, qui ignoret, quam multa a Rabbinis inventa tribuant Judęi sacris Testamenti veteris Patribus. Nihil novi antiquis eorum ritibus accessit, nihil in sacris Bibliis describendis est innovatum, quod Moysi, Esdrę, Synagogę magnę nolint tribuere. Ipsas Talmudis levissimas traditiones vel ridiculas doctrinas Cabbalæ sacris antiquæ legis Patribus, & scriptoribus referunt acceptas. Ita cum a Scribis & librariis celeritatis causa litteræ veteres in eas, quæ nunc sunt in usu, fuissent commutatæ, maluerunt istud Judæi honesto Esdræ nomine ornare. Turpe enim visum esset nationi superbissimæ, quæ adhuc Liberatorem sibi pollicetur, & regna mente agitat, litteras usu majorum suorum consecratas reliquisse, nisi novis etiam auctoritas accessisset hominis divino spiritu pleni. Hæc autem opinio cum antiquior Origene non sit, idest altero seculo a Judæa capta, dispersa jam & perdita natione sacrisque amissis in servitutem generis humani redacta, non video quomodo vetus dici possit. Sed ne constans quidem videtur appellanda. Quamvis enim plerique Rabbini hoc teneant, non defuerunt inter eos, qui affirmarent characteres antiquos nunquam fuisse mutatos. (*a*) Alii vero retulere: *Esdram leviores tantum litteras excogitasse sub nominibus earum, quas eatenus habuerant, quibus velocissime librorum copiam .... reficeret* (*b*). Postremo si quis comparaverit litteras Samaritanas, quales sunt in Bibliis Polyglottis Parisiensibus & Anglicanis, cum litteris Siclorum, ab his non minus inveniet differre, quam ab his discrepent quadratæ Bibliorum Judaicorum.

(*a*) Capell. diatr. de lit. Hebræ.
(*b*) Beda exp. in Ezram lib. 2. c. 9.

rum. Aleph Jod Pe Tſade Tau in libris Samaritanis impreſſis omnino aliæ ſunt ab iis, quas habemus in ſiclis. Nemini tamen venit in mentem dubitare, num certo tempore vel auctore mutatæ ſint: omnibus enim perſuaſum eſt hanc diſſimilitudinem litterarum a librariis extitiſſe. Sic ſupervacaneum erit ad magna nomina, & publicam auctoritatem confugere, ut ratio reddatur de varietate ſcribendi apud Judæos, cujus exemplum obvium eſt in cognata natione.

Accedamus tandem ad figuras litterarum Hebraicarum, quas deſumpſimus ex ſiclis. Duo ſunt in Tabella noſtra, quorum primus eſt in Muſæo Inſtituti ſcientiarum Bononienſis. Ceteros, quibus uſi ſumus, collegit ex Villalpando, Hottingero, aliiſque ſcriptoribus, & Muſæis nonnullis & incidendos curavit Jo. Bapt. Ottius Tigurinus, cum litem de Siclorum inſcriptionibus haberet cum Relando. Nonnullos etiam edidit Sam. Deylingius in obſervationibus ſacris in Vetus & Novum Teſtamentum. Ex his deſumptæ ſunt litterę Tabellę, quas decem & octo deprehendimus; deficiunt enim Zain Teth Caph Samech. Quemadmodum nunc primum littera Pe prodit in lucem, ita venturę ętates fortaſſe illas etiam proferent.

Aleph prima & altera in multis ſiclis reperiuntur. Ex figura alterius nomen inditum litterę: repręſentat enim cornua bovis, qui hebraice eſt אָלֶף. Quo nomine vocatum eſſe bovem etiam a Phœnicibus teſtis eſt Plutarchus *ſympoſ. lib. 9. q.* 2. Tertia in Siclo Bononienſi quam ſimillima quadratæ Bibliorum Judaicorum.

Beth prima in quarto ſiclo Ottii argenteo, altera in tertio argenteo ejuſdem, ſurſum tamen verſa, tertia in Bononienſi. Ut quarto loco allatæ rationem reddam, explicandus eſt ſiclus alter Tabellę noſtrę. Eſt is apud Harduinum *Tab*, 7. *Tom*. 1. inter ea-

queę

quę in Plinium commentatus eſt, cum illum edidit iterum Pariſiis anno 1723. De eo agitur etiam apud Soucietum in diſſertationibus Criticis, & pariter eſt in obſervat. litter. Veronę impreſſis Tom. V. Singularis eſt & maxime inſignis; quippe oſtendit Hebræos a ſiniſtra ad dextram aliquando ſcripſiſſe more noſtro; cujus rei unicum eſt quod equidem ſciam exemplum. Hinc legitur שְׁנַת אַחַת לִגְאֻלַּת יִשְׂרָ *anno primo redemptionis Iſrael*. Verba לִגְאֻלַּת יִשְׂרָאֵל pendent a ceteris ex vi phraſis hebraicę: Geneſ. 7. 11. בִּשְׁנַת שֵׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ *in anno ſexcenteſimo annorum vitæ Noe*: itemque chaldaicæ Daniel. 9. 1. בִּשְׁנַת אַחַת לְדָרְיָוֶשׁ *in anno primo Darii* (a) & verſu ſeq. בִּשְׁנַת אַחַת לְמָלְכוֹ *in anno primo regni ejus*, & alibi ſæpe. Altera pars Sicli facile explicatur, ſi ut dixi, advertantur voces a ſiniſtra dextrorſum procedere. Sic deprehenduntur tres voces. Prima & altera littera ſunt aleph & lamed, אל *Deus*: Tertia hain, quarta koph, cujus corpus ſive ſinus quadratus eſt, & pes incurvus, & differt a ſequenti Res, עָקַר *extirpavit eradicavit abſtulit*. Poſtrema vox יְהָבְךָ ſine articulo יְהָב occurrit ſemel in Bibliis pſalmo 54. heb. 55. v. 23. Pagninus, & Buxtorfius interpretati ſunt *onus pondus ſarcinam*; Chaldæus Paraphraſtes habet סוֹבְרָךְ, quam vocem Nubienſis (b) pariter explicat *onus tuum* a סְבַר *portare*. LXX. μέριμνάν σου: μέριμνα ſignificat *curam* non quamcunque, ſed *anxiam moleſtam affli-*

(a) Darium Orientales dicebant *Dariaves*. Herodotus lib. 1. n. 130. monet apud Perſas nomina magnifica deſiiſse in s: Et Strabo L. 16. Græcos corrupiſse nomina Barbarorum, & Δαρεῖον dixiſse, cum Δαριήκην oportuiſſet. Plures ibi emendarunt Δαριάυην.

(b) Auguſtinus Juſtinianus Ord. Prædic. Epiſcopus Nubienſis pſalterium edidit Genuæ anno 1516. Hebraice Græce Chaldaice Arabice cum latina interpretatione cujuſque textus, eoque nobili exemplo prævivit Ximenio, & cæteris, qui Biblia Polyglotta confecerunt.

affligentem, ut ex etymologia definit Servius in 1. Æneid. quæ *cor urat*. Antiqua Versio Italica *cogitatum tuum* (*a*): qualem injicere solet vel præsens egestas, vel fames futura, cujus sensus & aspectus non potest non esse horridus, præsertim inexpertis. Sententia ergo inscriptionis est. *Deus eradicavit extirpavit* vel *abstulit onus* vel *afflictionem*. *Anno primo redemptionis Israel*. Confirmat hanc interpretationem illud I. Machab. 13. 41. Anno *centesimo septuagesimo ablatum est jugum Gentium ab Israel, & cœpit populus Israel scribere in tabulis & gestis publicis anno primo sub Simone summo Sacerdote magno & Principe Judæorum*.

Gimel prima in omnibus Siclis: altera in Siclo quarto Deylingii part. 3. Tab. 3. Hæc figura videtur nomen litteræ dedisse a גָּמָל *camelo* gibbero animali: tertia in Pentateucho Samaritano.

Daleth in tertio Siclo argenteo Ottii, altera in nummo Sidonio Regis Demetrii musæi Bonon.

He in omnibus Siclis. Cum in litteris Siclorum similes sint he & heth, sunt etiam similes in quadratis nostratium Judæorum.

Vau prima in multis Siclis: altera in Bononiensi: tertia in nummo Sidonio suprascripto, quarta in decimo octavo Ottii & repræsentat uncinum: וָו Vau enim latine *uncus uncinus* est: quinta in vigesimo ejusdem.

Zain

Heth in plurimis: altera in decimo octavo Ottii inferne aliquantulum aperta efficiet ח: tertia in sexto Deylingii

Teth

Jod in plurimis; altera in decimo septimo Ottii &

(*a*) Miss. Rom. fer. V. cin.

& in ſecundo Tabellæ noſtræ non parum mollita, & accedens ad Jota Græcorum: Tertia & quarta in eodem. Puto enim in infima Sicli ora litterulam Jod eſſe, ita ut ſit pars vocis ſuperioris propter anguſtias de loco ſuo dejectam הַיְהָבִי *onus meum, curam meam*. Si quis hoc reprehenderit, quia nominibus cum affixo non ſolet præponi articulus, facile erit adductis exemplis ſcrupulum evellere: monendus erit præterea tardiori ætate Machabæorum elegantiam linguæ minus eſſe quærendam. Poſſet tamen quis malle jod initium eſſe repetitæ vocis Iſrael.

Caph

Lamed in Siclo Bonon. & alibi utraque: tertia in nummo Tyrio Muſæi Bonon. referente hinc caput Herculis Tyrii, de quo mentio eſt II. Machab. 4. 19. hinc monogramma Urbis & epocham ΚΣ & in nummo Sidonio Demetrii Regis. Nomina Urbium Tabellæ appoſita ſunt litteris Phœniciis accurate deſcriptis: quarta in ſexto Deylingii: quinta in quinto ejuſdem; ſexta in decimonono Ottii.

Mem in multis ſiclis: altera in decimo ſeptimo Ottii.

Nun prima in Siclo Bianchinii (*iſtor. univerſ.*) ſecunda in Siclo memorato Academiæ Pariſienſis, tertia in ſeptimo & octavo Ottii.

Samech

Hain prima in Siclo Bonon. altera in altero tabellæ noſtræ: repręſentant oculum, qui עַיִן *bain* hebraice dicitur: tertia & quarta rotundiores in multis ſiclis: quinta in tertio argenteo Ottii ſurſum verſa & Pentateucho Samaritano.

Pe in Bononienſi tantum: qui primus omnium, quos viderim, figuram hujus elementi habet: ideoque harum rerum amatoribus in numero monumentorum illuſtrium collocandus. ש פ *Pe* & *Sin* initia ſunt

ſunt vocum פֶּסַח שָׁנַת, *Paſcha* ſeu initium (*a*) *anni* אַרְבַּע *quarti* ab ablato jugo Gentium commemorat nummus. Confirmat noſtram interpretationem manipulus, qui in nummo eſt, primitiarum & frugum in Paſchate offerri ſolitus, quo teſtabantur Hebræi a Deo ſe terram uberrimam accepiſſe. Deuter. 26. *tradidit nobis* (Deus) *terram lacte & melle manantem, & idcirco nunc offero primitias frugum terræ, quam Dominus dedit mihi.* In averſa parte לְחֵרוּת צִיּוֹן *liberationis Sion*. Antiochus enim memoratus edixerat *Jeruſalem Sanctam eſſe liberam*. Calix vel urna habens manna deſignat exitum populi de Ægypto, & iter per deſertum. In poſtremo Siclo Ottii ex Muſęo Formontiano petito videre eſt manna de cælo cadens in duos calices. Convenit figura hujus litteræ ſuo nomini. Etenim vox פֵּה *Pe* eſt *vultus* vel etiam *acies*. Si hominem non verſum aut adverſum, ſed obliquum aſpexeris, videbis hinc caput recta deſcendere ad cervicem et collum, hinc frontem et naſum eminere, os autem et mentum recedere: has quaſi lineas capitis et vultus humani refert hęc littera ד.

Tſade prima in vigeſimo primo Ottii; altera in Bonon. tertia ut puto in trigeſimo Ottii; quarta in nummo Tyrio; quinta in Sidonio.

Koph ſemper eadem eſt.

Res ſecunda in altero Siclo tabellę; tertia in nummo Tyrio. Repeto Daleth & Res in alphabeto hebraico veteri ſimiles eſſe, in Bibliis Judaicis pariter ſimiles.

Sin utraque in multis

Tau prima in pluribus: altera in undecimo & duobus ſequentibus Ottii. E prima figura nomen litterę datum. תָו enim *ſignum* eſt: et nos cum aliquid etiam imprudentes ſignamus, duabus lineis decuſſatim impreſſis notare conſuevimus.

Vo-

(*a*) Paſcha ſeu menſis et luna, qua Paſcha celebrabatur, initium erat anni ſacri. *Exod.* 12.





Olenti mihi aliquid etiam de litteris Græcis earumque antiquis figuris dicere obvium est initio, quod multi affirmant Græcos olim sexdecim tantum litteras habuisse: reliquas octo additas fuisse deinceps. Plinius rem confirmat, aitque litteras a Cadmo in Græciam allatas e Phœnice sexdecim numero, quibus Palamedes adjecit quatuor ΘΞΦΧ, totidem Simonides ΖΗΨΩ. Initium sit a vocalibus longis Η, & Ω. Earum inventor dicitur Simonides cognomento Melicus poeta celebris fato functus, ut testatur Suidas, Olympiade LXXVIII. Habuerant & ante Simonidem Græci earum sonum; verum iisdem litteris Ε & Ο breves æque ac longas scribebant. Ad distinguendam ergo pronunciationem introductæ sunt. Illarum tamen figura minime nova fuit. Siquidem Η erat antea apud Græcos, valebatque aspirationem quæ præponebatur solum iis vocibus, quæ nunc spiritu aspero prænotantur, ut infra ostendetur. Ω vero primum fuit Ο cui supposita erat parva linea; evasit deinde celeris scriptionis gratia Ω, qua nunc utimur. Commode nummi Sicilienses ostendunt, has vocales longas non multo ante Olympiadem suprascriptam usurpari cœptas esse. Syracusis enim diu vixit Simonides, & Hieroni, qui post fratrem Gelonem in Sicilia regnavit, familiaris fuit. Erit, ut opinor, operæ pretium confirmare monumentis antiquis ea, quæ scriptores habent, & vicissim horum auctoritate,

quantum fieri poteſt, ætatem indicare aliquot nummorum, qui unum urbis nomen habent.

Primus in muſæo Bononienſi & antiquiſſimus eſt nummus Meſſanenſium argenteus didrachmus, in quo eſt hinc vox DANKLE & Delphin, hinc area in novem partes, ſeu hortus in novem areolas diſtinctus, quarum media Cacti fructum habet. Cactus autem planta peculiaris erat Siciliæ, cujus Theophraſtus (*a*) meminit: & Athenæus (*b*) in alias regiones translatam putat noſtratem Cinaram, vel Carduum altilem eſſe. Oſtentabant nimirum Zanclæi, qui Meſſanenſes poſtea dicti ſunt, hiſce piſcis incurvi & Cacti argumentis opes, quibus ſe natura donaſſet, portum videlicet pulcherrimum, & agrum communibus & peculiaribus frugibus feracem. Nummum primus edidit Paruta non nihil diſcrepantem: loco enim ſcaliæ (ſic enim Siculi fructum hunc nuncupabant) caput habet humanum. Mentionem ejus facit etiam Montfaucon in Palæographia Græca, & judicat *diu ante rem Romanam cuſum*. Vereor tamen, ut id perſuadeat veterum monumentorum ſtudioſis. Hi enim negant nummos tantæ antiquitatis ſupereſſe, & omnium vetuſtiſſimos eſſe opinantur nummos Amyntæ Macedonum Regis, quem nonnulli Cambyſi & Dario Hyſtaſpis filio æqualem putant, & Olympiade LXIX. fato functum eſſe, dicit Euſebius in Chronico, ideſt circa annum Romæ Conditæ CCLIV, cum tamen alii in ſeculum ſequens ejus tempora rejiciant (*c*). Non aberramus a propoſito, cum quærimus, quid ſtatui poſſit de ætate nummi.

Satis

(*a*) Hiſt. pl. lib. 6. c. 4.

(*b*) Lib. 2. dipn.

(*c*) Ex Juſtino lib. 7. qui Regum Macedoniæ ſeriem multo breviorem affert & Amyntam ſextum a Carano primo Rege ſtatuit. Si quis tamen ſentiret, nummum Amyntæ ſpectare ad alterum, qui fuit Alexandri M. avus, non ita facile eſſet eum probabili ratione de ſententia ſua deducere.

Satis constat Messanam olim dictam esse Zanclam: qua vero occasione Messanæ nomen adepta sit, multi tradidere. Thucydides initio libri VI. de bello Peloponnesiaco in Siciliam translato acturus populos ejus insulæ describit, urbesque in ea sitas. Messanam ait dictam antea a Siculis populari vocabulo Zanclam, seu falcem a figura littoris, in quo jacet. Alii atque alii populi Cumæi Italia, Chalcidenses Euboea profecti, demum Samii urbem tenuere. *Nec ita multo post Anaxilas Rheginorum Tyrannus exterminatis Samiis urbem promiscuis hominibus frequentem reddidit, & a sua quondam patria Messenem* (seu ut fert Dorica dialectus Messanam) *appellavit*. Pausanias in Messen. totam rem multis persequitur. Τὺς δὲ Σαμίυς Α'ναξίλας Ῥηγίνων τύραννος ὐ πολλῷ ὕςερον &c. Anaxilas, inquit, Rhegii Tyrannus pronepos fuit Alcidamidæ Messenii, qui olim se contulerat Rhegium popularibus suis primo Messeniaco bello a Spartanis devictis. Cum autem postea Messenii contra Spartanos bellum redintegrassent, eoque multis annis gesto rursus succubuissent, & solum vertere compulsi errarent sedibus incertis, Anaxilas misit, qui Gentiles suos in Italiam accerseret: hospitio receptos docuit, perpetuum sibi esse bellum cum Zanclæis, qui possiderent uberem agrum, urbemque opportuno Siciliæ loco: hæc omnia consecuturos, si sua opera uti velint. Probato consilio Messenii in Siciliam traducti prælio terrestri, Anaxilas navali fudere Zanclæos. Victi victoribus urbem & domicilium communicare coacti sunt: ὄνομα δὲ τῇ πόλει μετέθεσαν Μεσσήνην ἀντὶ Ζάγκλης καλεῖσθαι, & *mutato nomine Zanclam Messenem appellari*. Hæc Pausanias. Quo Messanæ nomine deinde nuncupata est, donec Mamertini Italica gens, quæ sub Agathocle stipendia meruerat, vi occuparunt urbem (*a*) vel ut

 alii

(*a*) Polyb. lib. 1.

alii referunt (*a*) in eam ex conventu recepti ſunt, & in unum populum coaleſcentes potius Mamertini (*b*) quam Meſſenii vel Meſſanenſes dici voluerunt. Inde ſecutum eſt primum bellum Punicum & tempora notiora. Adventus Meſſeniorum in Siciliam a Pauſania collocatur in Olympiadem XXIX. *Hæc geſta ſunt undetriceſima Olympiade, qua iterum vicit Chionis Lacon Archonte Athenis Miltiade*. Additamentum Olympionicæ & Archontis viceſimam nonam ipſam Olympiadem ita confirmat, ut nulla ſubeſſe poſſit ſuſpicio de librariorum errore. Et Pauſanias illa contigiſſe omnino cenſuit ætate a communi hominum recordatione valde remota. Alibi enim (*c*) ut probaret, quendam inter artifices antiquiſſimos eſſe numerandum, fuiſſe illum ait antequam Zanclæ nomen Meſſanæ eſſet inditum; & paulo ante ἐπίγραμμα τὸ ἀρχαῖον inſcriptionem, quæ Meſſeniis (*d*) pueris poſita erat, *veterem* appellavit inter infinita monumenta per multa ſubinde ſecula Diis & hominibus in Elide conſtituta.

Pauſaniæ videtur adſtipulari Juſtinus, cujus locum ex lib. IV. totum opus eſt deſcribere, ut ratio temporis conſtet. *Sicilia ...... a principio patria Cyclopum fuit: quibus extinctis Æolus regnum inſulæ occupavit: poſt quem ſingulæ civitates in tyrannorum imperium conceſſerunt ..... Horum ex numero Anaxilaus (e) juſtitia cum ceterorum crudelitate certabat, cujus moderatio haud mediocrem fructum tulit. Quippe decedens cum parvulos*

(*a*) Feſt. V. Mamertini & except. lib. 21. Diodor. Sic.
(*b*) Strab. lib. 6.
(*c*) In Eliac. pr.
(*d*) Amaſæus noſter inopportune Mamertinos vertit, qui Græce ſunt Μεσσήνιοι.
(*e*) Anaxilas Anaxilaus Anaxileus: varietas ejuſdem nominis ex differentia dialectorum profecta.

vulos filios reliquiſſet, tutelamque eorum Mycitho ſpectatæ fidei ſervo commiſiſſet, tantus amor memoriæ ejus apud omnes fuit, ut parere ſervo quam deſerere filios Regis mallent ..... Imperium Siciliæ etiam Chartaginienſes tentavere: Ad poſtremum amiſſo Hamilcare cum exercitu quievere victi. Vides hic Anaxilaum ætate anteire adventum Chartaginienſium in Siciliam, & poſtremo loco poni pugnam ad Himeram, qua Hamilcar periit, & Pœni a Gelone fuſi ſunt. Cum itaque ex illa Pauſaniæ ſententia Meſſenii dicantur veniſſe in Siciliam, novumque Meſſanæ nomen impoſuiſſe Olympiade XXIX. quæ in annum Romæ Conditæ circiter nonageſimum incidit, annis prope ſuperioribus, pauloque ante eos dies cudi potuit noſter nummus. Non video ergo, qua ratione ſtatuatur ex appellatione urbis Zanclæ nummum diu ante rem Romanam cuſum.

Malim equidem, ſi per ceteros rerum Græcarum Scriptores liceret, in ea eſſe ſententia, quæ nummum antiquitate parem primis Romæ Regibus faceret. Neque me deterreret ipſa nummi elaborata concinnitas antiquitate tam longinqua. Quis enim eſt, qui ignoret quanto ingenio ad artes omnes excolendas Siculi abundaverint? Militaris virtutis ſpecimen clariſſimum ſuppeditat Gelo, qui Pœnos ad Himeram non minori gloria vicit, quam Pauſanias & Themiſtocles Perſas eodem tempore fugarunt, cum illi interea prudentiam Gelonis imitari poſt victoriam neſciſſent. (*a*) Sin autem pacis quam belli malumus exempla, habemus eloquentiam Gorgiæ & Tiſiæ Leontinorum, quos cum apud ſe publice elocutos audiviſſent Athenienſes jam tum ingenioſi & eloquentiæ dediti, obſtupuiſſe dicuntur. (*b*) Athletas etiam plurimos habue-

 re

(*a*) Diod. Sic. lib. 11.
(*b*) Id. lib. 12. Pauſan. Eliac. poſt.

re Siculi certaminum in Olympia victores. Immerito ergo putaremus horum majores nesciisse pecuniam affabre signare. Verum auctoritas Herodoti & Diodori Siculi in causa est, cur multo tardius hæc contigisse credamus, quam Pausanias scripserit. Is enim non procul aberat ab ætate, qua hæc contigerunt, ut dicemus, & alterum Siculas res novisse, & scripsisse accuratius probabile est.

Herodotus meminit urbis Zanclæ libro VI. quam a Samiis occupatam refert hortatore Anaxileo Rhegii Tyranno, cum forte fortuna vacua esset habitatoribus ad bellum profectis: Zanclæi auxilium ab Hippocrate Gelæ Tyranno implorantes proditi Samiis turpiter fuerunt, & Scythes antea Zanclæ Tyrannus ad Darium Hystaspis Regem Persarum confugit. Ita Zanclam Samii tenuere. Narrantur hæc ab Herodoto ante pugnam Marathoniam, idest ante annum tertium Olympiadis LXXII. seu annum Romæ Conditę CCLXIV. paucis post annis quam Anaxileus Tyrannidem Rhegii occupaverat. Iterum libro VII. illata mentione de Cadmo quodam in Græciam misso a Gelone Syracusanorum Tyranno memorat urbem Zanclam, additque Ζάγκλην τὴν ἐς Μεσσήνην μεταβαλοῦσαν τοὔνομα, *Zanclam in Messanam nomine commutatam*. Suasunt & huic loco indicia Chronologica: legati nimirum Græcorum, qui ad Gelonem venerant oratum, ut sibi ferret opem contra Xerxem, itidemque Hamilcar Pœnus in Siciliam cum fortissimo exercitu profectus, cui filios suos Anaxilas obsides dederat; annus videlicet erat, qui proxime præcessit celeberrimas pugnas Salaminiam in Græcia, & Siculam ad Himeram, seu primus Olympiadis LXXV. Urbis conditæ circiter CCLXXIIII. serius quam Pausanias scripsit annos centum octoginta quatuor. Cum hæc agerentur, Herodotus vivebat. Gel-

li-

lius (a) enim e Pamphila (b) ait Hellanicum annos natum LXV. Herodotum LIII. Thucydidem XL. cum cœpit bellum Peloponnesiacum. Hujus initium nonnulli referunt in Olympiadem LXXXVII. alii in sequentem rejiciunt: utcumque res sit Herodotus quamvis tum puer in vivis erat, & hæc a pluribus non potuit non intellexisse, præsertim cum Thuriis diu vixerit, (c) quæ urbs Rhegio & Messanæ proxima erat.

Diodorus in Olympiadem LXXVI. collocat mortem Anaxilæ Rhegii & Zanclæ Tyranni post decem & octo integros annos quam imperare cœperat. Ejus filii in tutelam Mycitho traditi dominationem tenuere usque ad annum IV. Olympiadis LXXIX. quo a Civibus imperio & urbe ejecti sunt. Hactenus Zanclam & Zanclæos dicit Diodorus: mox Messanam Urbem & deinceps cives Messanenses semper appellat. Non ergo ab Anaxila, inquiet aliquis, sed aliquandiu etiam post ejus mortem nomen Messanæ datum est: Quemadmodum enim Diodorus Messanam vocat solum post expulsos a tyrannide filios Anaxilæ, si Anaxilas urbis nomen mutasset, jam tum Messanam Diodorus dicere cœpisset. Insuper ab Anaxila & Messeniis ita potuit Zancla novum nomen trahere, ut veterem etiam appellationem retineret, eodemque tempore & Zancla diceretur & Messana. Hinc Plinius (nihil enim dissimulo) nominat *Zanclæos Messeniorum in Siculo freto* (d). Verum esto: fuerit Diodorus in ea sententia: putaverit nomen Messanæ tributum esse solum post expulsos Anaxilæ liberos. Non continuo tamen sequitur deserendam videri sententiam Herodoti Thucydidis & Pausaniæ, qui novam hanc

 nun-

(a) Noct. att. lib. 15. cap. 23.
(b) Pamphila fœmina Ægyptia historiam miscellam conscripsit: de ea Phot. Cod. 185.
(c) Strabo lib. 14.
(d) Hist. lib. 3. c. 8.

nuncupationem Anaxilæ tribuerunt: quorum auctoritas graviſſima eſt, & ætas Herodoti & Thucydidis rebus, quas narraverunt, proxima. Deinde quia Diodorus Zanclam etiam poſt mortem Anaxilæ dicit, non idcirco arguendum eſt, eum putaſſe tum ſolum Meſſanam dictam fuiſſe. Solent enim hiſtorici vel minus eſſe religioſi, vel minus diligentes in hujuſmodi appellationibus urbium vel locorum pro rerum & temporum varietate uſurpandis. Ita in Euſebii Chronico, ne longe ab hac eadem urbe petatur exemplum, tum cum primum conderetur, Meſſana vocatur, & tamen Meſſanæ nomen ſolum multis poſt ſeculis accepit: quod nulla ratione credendum eſt vel Euſebium vel Hieronymum ignoraſſe. Præter quamquod diſcrimen trium aut quatuor Olympiadum (tot enim ſunt a Tyrannide Anaxilæ ad popularem ſtatum a Zanclæis reſtitutum) tanti non eſt, ut a ſententia quam conſtituimus, nos dimovere poſſit. Nemini enim in veteri hiſtoria vel leviter verſato ignotum eſt, res & tempora Græcorum, quæ Philippum Macedonem antecedunt, & ſpeciatim peculiaria Urbium geſta, quippe hominum ſermone plerumque tradita poſteris, nemini ignotum eſt, quam varie narrentur a ſcriptoribus, quantiſque temporum difficultatibus plena ſint. Cum igitur de paucorum annorum numero ſit differentia, nihili eam facere licebit. Quod autem e Plinio allatum eſt, majus momentum habet: videtur enim Zanclæ nomen adhuc ſub Veſpaſiano Aug. ſuperfuiſſe. Cui argumento ut reſpondeam, nonnulla ex libro VI. Strabonis perpendenda ſunt: ex quibus conſtabit qua ratione intelligenda ſint, quæ de urbibus Siciliæ Plinius habet.

Strabo dum Siciliam deſcribit, breviſſime bella Romanorum in ea geſta commemorat Punica & Civile, quibus primo vaſtitas, deinde ſolitudo inſulę allata

lata eſt. Exciſæ & deſertæ dicuntur plurimæ urbes, quarum veſtigia tantum reſtabant. Naxus, Megara, Morgantia, & Camarina in eo numero fuerunt: & paulo infra, incolas non amplius habere Himera dicitur, non Gela, non Callipolis, non Selinus, non Euboea, non aliæ plures. Ut huic malo remedium afferrent Romani Τά τε ὄρη καὶ τῶν πεδίων τὰ πλεῖστα &c. *Montes & campeſtria plurima equorum paſtoribus, bubulcis, & opilionibus fruenda præbuerunt*. Coloniȩ pariter deductȩ ſunt Panormus, Syracuſæ, Meſſana, Catana, aliæque, quibus tamen rebus omnibus actis infrequens adhuc fuiſſe Sicilia videtur. Additur enim Καὶ δὴ καὶ καλοῦσιν αὐτὴν ταμεῖον &c. *Romæ horreum Siciliam vocavere: huc enim omnia ibidem nata comportantur, exceptis paucis quȩ incolarum uſus abſumit*. Hæc Siciliæ facies Strabonis ætate, qui in ea urbes & oppida numerat omnino viginti. At vero cum Plinium legimus, referta populorum Sicilia & plena incolarum occurrit. Habitabatur Himera, & Megaris, & Camarina: inter ſtipendarios Populi Romani numerabantur Naxii, Selinuntii, Gelani, Murgentini, aliique. *Coloniæ* in Sicilia, ait Plinius, (*a*) *urbes & oppida LXXII*. Cum itaque Zanclæi Meſſeniorum ſub Veſpaſiano Aug. commemorantur, credendum eſt in agro Meſſanenſi oppidum aliquod reſtitutum fuiſſe, cujus incolæ Zanclæi a vetuſtiſſima urbis appellatione nomen haberent, quemadmodum plures urbes & oppida Plinii tempore inſtaurata fuerant, quæ ante centum annos nullos incolas habuerant. Ceterum Strabonis ætate Zanclæ nomen jamdiu antiquatum erat: κτίσμα, inquit, δ' ἐστὶ Μεσσηνίων &c. Ζάγκλη πρότερον καλουμένη. *Meſſenem condidere Meſſenii, qui Peloponneſum habitant, a quibus & nomen mutuavit: namque prius Zancla vocabatur*. Secus res cecidit, cum Mamertini urbem occuparunt. Utraque Meſſanæ & Mamertinæ ur-

(*a*) loc. cit.

urbis appellatio tunc servata est, & utriusque nominis usum promiscuum passim apud historicos videre est.

Ut in viam tandem redeamus, quæ ab Herodoto, Thucydide, & Diodoro narrantur, ad rem nostram spectantia ita componi possunt, & in Olympiadas referri.

	Anno	*Olympiade*
Anaxilas imperare cœpit	3	71
Samii fugientes Persas Zanclam veniunt hortatore Anaxila. *Herod. lib. VI.* anno qui præcessit pugnam Marathoniam: is est	2	72
Nec ita multo post, ut inquit Thucydides, Anaxilas exterminat Samios; conjunctis viribus cum gentilibus suis Messeniis Zanclam capit, ut credibile est		73
Zancla jam nuncupata Messana. *Herodot. lib. VII.* anno, quo Salaminia pugna contigit: est is annus	1	75
Gelo Syracusanorum Tyrannus, post Siciliæ Rex moritur. *Diodor. lib. XI.* Hiero frater succedit Geloni	3	75
Anaxilas completis XVIII. annis tyrannidis moritur relictis filiis. *ibid.*	1	76
Mycithus filiorum Anaxilæ tutor ratione reddita in Græciam abit. *ibid.*	2	78
Simonides Melicus moritur *Suid.*		78
Liberi Anaxilæ dominatu pulsi. *ibid.*	4	79

Re-

Relatis in ſuos annos rebus Meſſanæ geſtis idem agendum eſt in nummis ejuſdem urbis. Hoc præſtamus præcipue beneficio vocalium longarum, quæ, ut diximus, inventæ ſunt a Simonide, ceteriſque litteris adjectæ circa tempora Gelonis Siciliæ Regis. Fidem hujus rei faciunt nummi Gelonis, qui inſcribuntur ΓΕΛΩΝΟΣ per Ω, quique antiquiſſimi ſunt omnium, in quibus vocales longæ legantur.

Ante Olympiadem LXXIII. qua Meſſenii Zanclam venerunt, cuſus eſt nummus, cujus initio mentionem fecimus. Habet enim DANKLE ſeu ΖΑΓΚΛΗ, quo nomine ea urbs ad hanc uſque Olympiadem vocata eſt. Quam pridem vero cuſus fuerit, difficile eſt definire.

Poſt occupatam urbem a Meſſeniis ſeu ab Olympiade LXXIII. videntur cuſi argentei tetradrachmi, qui in antica parte currum habent a mulabus tractum, in poſtica leporem, inſcribunturque ΜΕΣΣΕΝΙΟΝ (a) itidemque alii, qui a ſuperioribus in hoc ſolum diſcrepant, quod currus a ſingulari equo trahitur. Cuſi ſunt etiam per eos annos nummi ejuſdem ponderis & typi, qui ΜΕΣΣΑΝΙΟΝ habent, cum Meſſenii ſeu Meſſanenſes aſſueſcerent Doricæ linguæ & characteribus litterarum, quæ in uſum Siculorum veniebant. Hi omnes, cum vocales longas non habeant, ſignati creduntur ante Gelonem a Siculis renunciatum Regem. Regnante vero Gelone, vel poſt Gelonem receptis jam & uſitatis vocalibus longis ſignati ſunt reliqui nummi, quorum inſcriptio eſt ΝΩΙΝΑΣΣΕΜ vel ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ. Ii vero, qui ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ habent, poſt Agathoclem ſunt percuſſi, & ſpectant ad eandem urbem in poteſtatem Mamertinorum redactam.

Illud

(a) Explicat hos nummos ex Ariſtotele Julius Pollux lib. 5. c. 12. aitque Anaxilam Rheginum cum Olympia viciſſet curru, & aluſſet in Sicilia lepores, qui antea non erant, utrumque monetæ inſculpſiſſe.

Illud hic omittendum non est, Messanenses ita sub tyrannide Anaxilæ fuisse, ut sub imperio etiam Gelonis essent. Gelo enim post Himerensem pugnam devictis Carthaginiensibus totam sibi Siciliam subjecit, Æliano teste πᾶσαν ὑφ' ἑαυτὸν Σικελίαν ἐποιήσατο. (a) Idcirco eandem orthographiam ubique in usu fuisse probabile est. Idem in nummis etiam indicatur. Nummus Syracusanorum est apud Parutam, qui in antica parte caput habet diademate ornatum, cui appositus est tripus & vox ΣΥΡΑκοσίων, in postica leonem & clavam. Nemo non existimavit caput Gelonis esse, & tripodem eum, quem Diodorus refert aureum XVI. talentorum Delphos missum a Gelone & Apollini dicatum; ita cupidis gloriæ etiam per ea tempora hominibus, ut si quid magnifice fecisse sibi viderentur, id quam sæpissime poterant, gloriose ostentarent. Idem nummus paulo post occurrit nomine ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ inscriptus. Si Messanenses sub imperio Gelonis non fuissent, non video cur ejus imagine pecuniam signassent, præsertim cum ne sui quidem tyranni Anaxilæ vultu signare mos eisdem esset.

Quantum ad litteram Z spectat, ex suprascripto nomine DANKLE manifestum est illam litteram, seu potius litteræ figuram apud veteres Græcos non fuisse, ut Plinius monuerat. Eadem caruerunt etiam antiqui latini: scripserunt enim *Medentius* pro *Mezentius*, teste Prisciano. Videtur autem primo a simplici D cœpisse discerni præposito Σ, ut in nummo Troezeniorum ΣΔΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ; (b) deinde expressam fuisse per veterem figuram litteræ Σ qualem videmus in inscriptione Sigæa & Bimardiana, & tanquam novam litteram ceteris accessisse. A sono ejusdem litteræ Σ non

(a) Var. hist. lib. 6. c. 11. Vide Diodor. lib. 11
(b) Goltz. Græc. Tab. 10.

non multum abfuit, quod probant illa, ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ in nummo Smyrnæorum, ΚΟΖΜω in celebri inſcriptione Palmyrena &c. Et viciſſim in alio nummo eſt ΚΛΑΣΟΜΕΝΗ urbs in Jonia pro Κλαζομένη (*a*) In eo nomine DANKLE obiter notanda eſt Ν quam poſteriores Græci cum erat ante ΓΚ & Χ ignotam nobis ob cauſam verterunt in Γ.

Ψ a Simonide ſimiliter inventa vocalibus longis paulo antiquior eſt. In nummis enim Selinuntiorum apud Parutam eſt ΞΑΥΤΗ vel ΗΤΥΑΣ. Ejus autem figura compoſita eſt ex Π & Σ colligatis.

ΘΞΦΧ quarum inventio tribuitur Palamedi videmus in antiquiſſimis monumentis præter Ξ quæ cum in Athenienſi Nointeliana inſcriptione (*b*) debuiſſet eſſe, pro ea ΧΣ fuit, quia Athenienſes nondum eam receperant.

De litteris generatim Plinius hæc habet. (*c*) *Litteras ſemper arbitror Aſſyrias fuiſſe: ſed alii apud Ægyptios a Mercurio, ut Gellius, alii apud Syros repertas volunt. Utique in Græciam intuliſſe e Phœnice Cadmum ſexdecim numero. Quibus Trojano bello Palamedem adjeciſſe quatuor hac figura* ΘΞΦΧ. *Totidem poſt eum Simonidem Melicum* ΖΗΨΩ: *quarum omnium vis in noſtris recognoſcitur. Ariſtoteles* X. *&* VIII. *priſcas fuiſſe* ΑΒΓΔΕ ΖΙΚΛΜΝΟΠΡΣΤΥΦ: *& duas ab Epicharmo additas* ΘΧ *quam a Palamede mavult.* Quatuor nationibus ait Plinius tribui *gloriam magnam inventionis litterarum*, Aſſyriis, Ægyptiis, Syris, Phœnicibus. Satis commode fit, ut cum his omnibus res aliqua fuerit Hebræis. Communes enim litteras & linguam cum Aſſyriis ſeu Chaldæis habuerunt, ut dictum eſt: diu vixere in Ægypto, Syriæ pars Judæa fuit, & Phœnicibus finitima. Ex vetuſtis litteris Hebræorum natas ſeu for-

(*a*) Wilde Tab. 25.
(*b*) Tota deſcribitur in antiquitat. Gall. ſcel. Maffei Viri Cl.
(*c*) Hiſt. nat. lib. 7. c. 56.

formatas esse litteras Græcorum probat luculenter Tabella nostra, in qua hebraicis similes sunt vetustissimæ quæque Græcorum. Cumque veteres uno consensu tradant a Phœnicibus in Græciam litteras esse allatas, videtur sequi easdem fuisse olim Hebræorum & Phœnicum litteras. In Græciam usque fama percrebuerat Phœnices, qui attulerant Græcis litteras, non esse earum inventores, sed ab aliis accepisse: Φασὶ τὰς Φοίνικας ἐκ ἐξ ἀρχῆς εὑρεῖν (*a*) & Tacitus. *Phœnicas ...... intulisse litteras Græciæ, gloriamque adeptos tanquam repererint, quæ acceperant*: acceperant videlicet ab Hebræis, qui sub nomine Syrorum latent apud Diodorum ibidem. Σύροι μὲν εὑρεταὶ γραμμάτων εἰσὶν &c. *Syri litteras invenerunt: ab iis autem edocti Phœnices Græcis tradiderunt, hi nimirum qui cum Cadmo in Europam navigaverunt*: Puto autem hanc famam de inventione litterarum apud Hebræos idcirco manasse, quod illi omnium Gentium primigenii fuere, quod clarissime testantur eorum libri sacri.

Quamvis autem Phœniciæ litteræ, quæ hodie occurrunt in nummis Tyri et Sidonis, discrepent multum ab hebraicis, credendum est mutatas esse lapsu temporis, quemadmodum Samaritanæ mutatæ esse deprehenduntur, cum tamen communis opinio sit, etiam Samaritanos usos antiquis litteris Hebræorum fuisse. Certe S. Hieronymus (*b*) affirmat litteram Tau figuram crucis olim habuisse, quæ in veteri alphabeto Hebræorum est, in Samaritano nunc desideratur. Unde maximo in errore versari patet eos, qui cum hoc argumentum tractarent, Samaritanum Alphabetum descriptum ex codicibus sibi proposuerunt tanquam exemplar, ex quo desumptas ostenderent

rent

(*a*) Diod. l. 5. Tacit. lib. 11.
(*b*) in Ezech. c. 9.

rent veteres litteras, quæ in Græciam ætatibus fabulosis translatæ sunt.

Sexdecim vulgo dicuntur litteræ, quas initio Græci ab Hebræis habuerunt. Totidem forte Hebræorum erant per eos dies. Nemo sex litteras וזטכסץ paulisper attendet, quin intelligat sine his Hebræorum sermonem potuisse exprimi, tantumque adjectas esse plenioris soni gratia. Aliis subinde litteris auctum est alphabetum Græcum. Aristoteles supramemoratus decem & octo priscas fuisse dicit litteras, additis scilicet Z & Φ. Viginti litteras habuit alphabetum Epicharmi: totidem qui marmor Sigæum, (*a*) vel aliud veteris Athletæ a Bimardio (*a*) editum inscripserunt, habuisse crediderim. Inscriptio Nointelii Atheniensis viginti una exaratur. Tzetzes (*b*) primo sexdecim, mox decem & novem, tum XXII. demum XXIV. fuisse dicit. Ita a populis Græciæ variatum est, ut alii plures, pauciores alii litteras haberent. Samii & Jones (*c*) omnium primi XXIV. litteris usi sunt, Athenienses omnium postremi Olympiade nonagesima quarta Archonte Euclide. (*d*) Nointeliana enim inscriptio Olympiade LXXX. vel etiam post exarata caret ΞΨ & Ω cum tamen hæc vocalis sit in nummis Gelonis, & Ψ in antiquioribus Selinuntiorum. Ita alphabetum Jonicum primum ad omnes Græcos, postea simul cum lingua ad omnes Gentes dimanavit. (*e*) Tum numerus litterarum & figuræ, & ut planius loquar, alphabeta varia diligentius notata

(*a*) Primum editum est a Chisull, alterum a Bimardio in Thes. nov. inscrip. edito Mediol.

(*b*) Chil. 12. poes. 398.

(*c*) Suid. v. *Σαμίων ὁ δῆμος*: Samii autem Jonibus adnumerabantur.

(*d*) Euseb. in Chron.

(*e*) Plin. l. 7. c. 57.

tata ſunt, & a Gentibus, quæ iis uſæ ſunt, cognominata. Hinc apud veteres auctores litteræ Cadmeæ, Pelaſgicæ, Atticæ, Jonicæ.

Super quibus animadvertendum eſt, cum Græci dixerunt a Cadmo ſibi litteras fuiſſe traditas, uni tantum homini acceptum retuliſſe, quod a pluribus ut ego ſentio, traditum fuerat, unumque Cadmum prædicaſſe. Solebant enim antiqui Græci uni tribuere quod plurium hominum fuerat. Ita ex multis Regibus, qui ſapienter imperaverant, unum Jovem fecere, & ex pluribus viris fortibus vel ducibus ſtrenuis commenti ſunt unum Herculem vel Bacchum. Idem de Cadmo dicendum eſt. Non confugiam ad antiquas hiſtorias, ut confirmem non ſemel datas Græcis litteras, & plures Cadmos fuiſſe. Non commemorabo Cadmum Agenoris, qui litteras in Græciam e Phœnice primus dicitur intuliſſe: non alium quem ferunt una cum Danao ſe præbuiſſe ducem in Græciam hominibus ex Ægypto ejectis (*a*) eodem tempore, quo Moſes magnam mortalium multitudinem eduxit in Palæſtinam. Non abhorrent hæc a propoſito noſtro: ſunt tamen paulo obſcuriora. Litteræ ipſæ, quas in manibus habemus mihi ſunt argumento rem litterariam (*b*) ex Oriente non ſemel fuiſſe translatam in Græciam. Traditum eſt, inquiunt, Græcos utendas accepiſſe ſexdecim litteras. Probe. Quid ſi ſeptemdecim ex hebræis formatæ ſunt? Præter illas enim quindecim, quas in Hebræis facillimum eſt recognoſcere, H & Y pariter ex hebræis profectæ ſunt certiſſime, illa ex heth, hæc ex hain. Si igitur non ſexdecim tan-

(*a*) Excep. lib. 40. Diod. edit. Vechel.

(*b*) Οἱ Φοίνικες .... *ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ γράμματα* &c. *Phœnices .... cum doctrinas multas in Græciam introduxere, tum vero litteras* &c. Herod. lib. V. Vide etiam quæ habet Euſeb. præp. Evang. lib. x.

tantum, sed septemdecim litteræ Græcæ ex Hebræis originem traxere, perspicuum est non semel traxisse. Facile etiam non paucis persuaderem Θ ex Tau circulo incluso effictam esse. Quia tamen figura vetus hebraicæ litteræ Teth adhuc ignota est, tutius est nihil affirmare. Præterea Ζῆτα ex earum numero est, quæ serius ad Alphabetum Græcum accesserunt: ea tamen a Græcis ad calcem non est rejecta, quod latini fecerunt; sed eundem locum ac in hebręis tenet. Dicendum ergo a Phœnicibus serius in Alphabetum Græcum intromissam esse.

Quod si ad numerorum notas transire animus &' otium est, hic enimvero ab Hebræis vel a Phœnicibus Græcos non semel doctos fuisse perspiciemus. Pro certo tenendum est, Græcos habuisse numerorum notas cum solas XVI. litteras habebant. Quas haberent, incertum est. Herodianus Grammaticus tradidit Athenienses numeros notare solitos per litteras Ι Γ Δ Η Χ Μ, quæ initia erant vocum unum, quinque, decem, centum, mille, decies mille significantium: his mulctas pecuniarias definiri in legibus Solonis, has tum conspici in veteribus columnis &c. his describi in fine librorum numeros versuum, qui in codice fuissent, quod antiquis usitatum. Harum exempla supersunt etiamnum in Chronico marmori inscripto, quod est inter Arundeliana, cujus ætas cadit in Olympiadem CXXIX. circa initium primi belli Punici, ut in ejusdem commentario adnotatum est, annis plus minus LX. a morte Alexandri Magni.

Vulgaris est Græcis alia ratio numeros scribendi per XXIV. litteras Alphabeti, quibus permixta sunt τὰ ἐπίσημα, litteræ nimirum seu notæ numerorum Phœniciæ. Nota sexti numeri quæ nunc per ς scribitur, manifeste nata est e Vau sicli nostri compendio scribendi sic ϛ. Littera enim Vau Hebræis sex valet.

Phœnicium aut hebraicum esse vel nomen ipsum *βαῦ* ostendit. *Κόππα* ϙ similiter numeri nonagesimi figura locum habet post Π, quemadmodum post פ locum habet Tsade: formatum est ex Tsade Phœnicio elemento, quale medium est in inscriptione nostri nummi Tyrii. Tsade itidem Hebræis valet nonaginta. In usu fuit eadem nota in alterum latus conversa ϙ vel etiam superne clausa q, cumque esset valde similis Koph hebræo, nomen ab eo accepit, dictaque est Græcis nitidiori vocabulo *Κόππα*. Reliquæ litteræ Ρ Σ Τ &c. numerum centesimum, ducentesimum &c. valent usque ad octingentesimum, cujus nota est *ω* vel Ω. Aptissime res cadere visa est, si mille per *α* posset notari. Idcirco commode excogitata est alia nota, quæ intercapedinem impleret: scelecta est rursus figura Tsade pluribus, quam suprascripta ductibus calami constans, qualis est prima in tabula nostra vel in Pentateucho Samaritano, quæ novies centum esset nota. Hanc Græci originis obliti *σάνπι* appellant quasi ex litteris *πῖ* & *σῖγμα* (quæ est *σὰν* Dorice) compositam. Cum ergo hæc numerandi ratio de Phœnicibus sit accepta, eique admixtæ sint recentiores litteræ Græcorum, concludendum est Græcos eandem accepisse post XXIV. litteras inventas.

Pelasgicæ deinceps sunt dictæ veteres litteræ Græcorum, *διὰ τῶν Πελασγῶν πρῶτον χρησαμένων τοῖς μετεθεῖσι χαρακτῆρσι Πελασγικὰ προσαγορευθῆναι* *quod primus translatarum in Græciam usus Pelasgis innotuisset*; inquit Diodorus lib. III. ex Dionysio mythologo scriptore antiquo. Pelasgi porro Græci olim dicti sunt, antequam Attici, Dores, Jones, Arcades &c. nuncuparentur. In quos populos postquam divisi sunt, discrimen esse cœpit aliquod inter cujusque gentis scribendi modum, ita ut ex figura & numero litterarum scriptio cujusque nationis discerneretur. Similes erant

inter

inter ſe litteræ omnium Græcorum, non tamen eædem. *Cadmeas magna ex parte ſimiles Jonicis* (*a*) dicit Herodotus. Peculiares ſuas *litteras veteres* (*b*) habuerunt Attici. Atticorum figuras veteres cenſeo illas eſſe, quæ in lapide Sigæo conſpiciuntur, recentiores, quæ in Nointeliano. Athenienſes enim diu Sigæum tenuerunt. Jonicorum videntur, quæ poſtea Græcorum omnium fuerunt, quæ præ ceteris viſæ ſunt maxime aptæ vario ſono vocum exprimendo; & ab antiquiſſimis quibuſque Græciæ doctis hominibus & ſcriptoribus, qui extant, uſurpatæ.

Pelaſgicæ litteræ Doribus aſſignandæ mihi videntur. Cæteris enim Græcis primum in Hellenicos, & pacata jam Græcia & latrocinandi more ſublato poſtea in Atticos Jonas &c. commutatis, antiquum nomen Pelaſgicum iis relictum eſt, qui rediere in Peloponneſum, ubi olim Pelaſgus regnaverat, ibique Dores cognominati ſunt, (*c*) cumque rudiores eſſent, quales, Arcades Lacedæmonii, Achæi &c. facilius vetera inſtituta ſervavere. Hinc fit ut Siculi & Itali, qui Dorum coloni erant (*d*) formas antiquiſſimas litterarum Græcarum haberent, quæ in eorum nummis conſpiciuntur.

Apud veteres Græcos duo feruntur ſcribendi modi antiquiſſimi fuiſſe. Prior ἐπὶ τὰ λαιὰ ἐκ δεξιῶν *a dextera in ſiniſtram*: qui modus multis in nummis recentiorum etiam ætatum ſervatus eſt. Hujus exem-

 pla

(*a*) Καδμήϊα γράμματα .... τὰ πολλὰ ὁμοῖα ἐόντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι lib. 5. n. 59.

(*b*) Ἀρχαῖα ἀττικὰ γράμματα. Pauſan. Eliac. poſt.

(*c*) Dionyſ. Hal. lib. 1. Thucyd. lib. 1. Herod. lib. 1. n. 56. Vid. Strab. lib. 5.

(*d*) Thucyd. ibid. ᾤκισαν Ἰταλίας καὶ Σικελίας τὸ πλεῖστον οἱ Πελοποννήσιοι. *In Italia Siciliaque maximam partem colonias miſerunt Peloponneſii.*

pla, quæ habemus unico tantum verſu aut verbo absolvuntur. Fuerat is modus Orientalibus maxime vulgaris, ut ex omnibus Codicibus & ex omnibus fere ſiclis conſtat. Alter modus a bobus arantibus ducta ſimilitudine βυςροφηδὸν dictus eſt, primo verſu a ſiniſtra in dextram, ſecundo a dextra in ſiniſtram exaratis & deinceps alternatim. Hujus exempla ſunt in inſcriptione Sigæa, in Bimardiana, in multis nummis, in quibus nomen urbis vel hominis partim more noſtro, partim Orientali ſiniſtrorſum ſcriptum eſt. Apud Parutam nomen Gelonis ſemel ita ſcribitur, Agragantis pluries. Nomen tamen ΡΑΤΚΙΟΙΣ urbis in Creta (a) primo ΤΑϘ poſt ΚΙΟΙΝ ſcribitur. Nummi Selinuntiorum & Camarinæi, ubi nomen urbis habent in utraque facie, hinc dextrorſum ſcriptum eſt hinc ſiniſtrorſum. Idem eſt frequenter in nummis Poſidoniatarum, Tarentinorum &c. Qua diverſa ſcribendi ratione, ut dictum eſt uſi ſunt Hebræi in ſecundo Siclo tabellæ noſtræ. Unde orta mihi ſuſpicio eſt, ſcriptionem βυςροφηδὸν, quæ hactenus tributa eſt ſolis Græcis, ab Hebræis fluxiſſe: gaviſus vero ſum, cum legi idem traditum olim fuiſſe Judæis: Eſdram nimirum *modum ſcribendi a dextra ad ſiniſtram tradidiſſe Judæis, cum prius ad modum arantium ſciberent..... Scribebant autem a ſiniſtro cornu & a dextro redeundo ſcribebant in ſiniſtrum* (b) Quod hactenus eſt viſum temere dictum.

Poſitio etiam litterarum ſpeciatim notanda eſt. In eo Siclo ubi dictiones progrediuntur more noſtro, litteræ omnes converſæ ſunt retro in latus alterum præter Koph, quæ eadem eſt ac ſi nummus vulgata ratione Hebræorum eſſet inſcriptus. Quæ litteræ diffe-

(a) Haym. T. 2. p. 144.
(b) Naucler. generat. 54. citat. à Voſs. art. gramm. lib. 1. c. 34. qui plura in hanc rem collegit.

ferentia probat ejusmodi scriptionem non posse tribui vitio scalptoris, sed aliquando in more Gentis Hebrææ fuisse. Eodem fere modo varia est positio litterarum apud Græcos, ita ut eo conversæ sint figuræ litterarum, quo versus procedit. Conspectus inscriptionum, quas βυςροφηδὸν scriptas esse diximus, rem dilucide demonstrat.

Atque hic animadvertere libet, plerasque veteres litteras Hebræorum effici præcipue linea perpendiculari, cui alii ductus calami plures vel pauciores hoc vel illo modo adjuncti formant unamquamque litteram. Quę ductus habuere lateri dextro adjunctos, ut aleph lamed Koph veterem statum videntur retinuisse etiam apud Græcos, in versibus dextrorsum exaratis; quæ autem sinistro, conversæ sunt dextrorsum, effictæque ΒΓΕΜΝΓΡ, reliquæ tantillum immutatæ in ΔΙΟΣΤ. Nonnullæ etiam situ & positione mutatæ sunt, quandoque deorsum versæ, quod ex tabella clarius constabit: quas sic variasse vidi, sunt ΓΛΡΣΩ. Hæc mobilitas litterarum familiaris fuerat Hebræis.

Sexdecim litteræ vetustissimæ Græcorum, ut opinor, sunt hæ ΑΒΓΔΕΗΙ Ⱶ ΜΝΟΓϘΡΣΤ. Differunt istæ ab iis, quas habent Plinii exemplaria vulgata duabus litteris Κ et Υ. Earum loco Η & Ϙ reponendas esse censeo. Q enim & Κ differunt inter se figura tantum, non vero potestate ita ut ejusdem litteræ figura vetusta O sit, Κ recens. Hinc Quintilianus (a) *Et Κ..... & Q cujus similis effectus speciesque, nisi quod paululum a nobis obliquatur*. Igitur & hanc Græci olim habuerunt. Υ autem omisi, quia in tam exiguo numero litterarum credendum non est, Græcos ullam habuisse, quam non haberent Hebræi: hi vero o & u

(a) lib. 1. c. 4.

per ו exprimebant: deinde quia manifeste facta est ex ∇ hebraica, qualis in Pentateucho Samaritano & aliquando in Siclis est. At vero H, quæ aspiratio est, in Inscriptione omnium antiquissima Sigæa conspicitur, similiter in Nointeliana, in nummis Himeræorum, Heracleensium (*a*) &c. reperitur. In Alphabeto Græco fuit ante Solonis tempora, idest ante Olympiadem XLV. Erat enim nota centesimi numeri & initium vocis HEKATON.

Idem dicendum, si de veteribus latinis agatur. *Pelasgos* enim *litteras in Latium attulisse* testatur Plinius (*b*). Dionysio Halicarnassensi certum est, Romanos initio scripsisse litteris iisdem, quibus Græci antiquiores usi fuerant, iisque inscriptam a Servio Tullio columnam æream sua ætate superfuisse (*c*). Priscianus affirmat allatas in Latium litteras sexdecim. In his etiam retinendæ sunt H & Q. Primum quia eædem fuere litteræ veterum Græcorum & Latinorum. Deinde quia cum C fungeretur olim vice G, ut notum est, sonus litteræ C scribebatur per Q. Etiamnum C & Q permutantur. Promiscua sunt enim *cum secutus cocus*, *quum sequutus cocus &c.* Et veteres *arquus* & *oquulus* pro *arcus* & *oculus* ponebant ut docet Priscianus. In cujus exemplaribus *arqus oqulus* scribi debet: quæ antiqua ratio in nonnullis editionibus Plauti servata est, in quibus est *qom qojus qoi coqus*. Idem Priscianus de H. *H nota aspirationis, quam Græcorum antiquissimi similiter ut latini in versu scribebant*. Hanc videmus in inscriptione L. Scipionis Barba-

(*a*) Paruta, Liebe Goth. num. p. 175.
(*b*) l. 7. c. 56.
(*c*) αὕτη διέμεινε ἡ στύλη μέχρι τῆς ἐμῆς ἡλικίας ..... γραμμάτων ἔχουσα χαρακτῆρας ἑλληνικῶν, οἷς τὸ παλαιὸν ἡ Ἑλλὰς ἐχρᾶτο. *Mansit eadem columna ad meam usque ætatem, litterarumque Græcarum formas habuit, quibus olim Græcia usa est*. Lib. 4.

bati F. in Senatus Consulto de Bacchanalibus &c. De ejus usu, qui rarior erat apud antiquos, Cicero Gellius &c. nonnulla notarunt.

Litteræ Græcæ & Latinæ, quæ sunt in Tabella nostra, desumptæ sunt ex monumentis sequentibus.

A prima in nummo Mus. Bonon. Segestano & Syracusano, supremo apice inclinato, nondum tamen inferiorem contingente: altera in nummo ejusdem Syracusano in inscriptione Sigæa Bimardiana &c. in versibus dextrorsum exaratis: tertia in nummis gentis Saufejæ Thesauri Morelliani. Quarta in voce ROMA nummi Bonon. hinc referente dimidiam navim, hinc caput Mercurii, in lamella cuprea apud Fabrett. inscr. p. 27. &c. quinta in nummis Haym. T. 1. &c.

B.

Γ Altera in inscriptione Sigæa in Nointeliana, & in ea quam e marmore in insula Delo exscripsit Tournefortius: tertia in columnis Farnesiis: quarta in nummis Bonon. Agrigentinorum: quinta in nummis Gelensium. Ex hac formata est latinorum littera C quæ diu supplevit vices G. Ausonius

Prævaluit postquam Gamma vice functa prius C

Δ Prima in inscriptione Bimardiana: tertia in nummo Zanclæo & columnis Farnesiis.

E

F seu Digamma Æolicum, de quo Priscianus. *V loco consonantis posita eandem prorsus in omnibus vim habuit apud Latinos, quam apud Æoles digamma F: unde a plerisque ei nomen hoc datur, quod apud Æoles habuit olim F digamma idest Vav...... pro quo Cæsar* (Claudius) *hanc figuram a scribere voluit, quod quamvis illi recte visum est, tamen consuetudo antiqua superavit*. Et infra. *Egomet legi in tripode vetustissimo* ΔΗΜΟΦΑFΩΝ. *Et nos hiatus causa interponimus V loco digamma F.* Antiquissimum sonum scribendique ratio-

tionem ſervaverunt voces latinæ *Ovum* ὠὸν *ovis* ὄϊς, *bovis* βοὸς, *Argivus* Ἀργῦ@-, *cupivi cupii*, *audiveram audieram*. Prima ergo figura digammatis fuit a: poſterior quæ in inſcriptione Deliaca Tourneſ. ut ſecundo loco ponitur, vel quæ tertio. In antiquis fictilibus Romæ repertis eſt NOEM pro Novembri omiſſo digammate.

H

Θ Prima in columnis Farneſiis: ſecunda in inſcript. Sigæa: tertia in nummo Bon. Agathoclis. De hac Auſonius

Anſis cincta duabus erit Jota, leges Θ.

quarta in nummis Athen. & Theban. Haym. T. 1. quinta in imaginibus illuſtrium Urſini: ſexta in nummo Athenien. Haym ibid. ſeptima in inſcrip. Bimard. & Nointel.

Λ Prima in inſcript. Sigæa, in nummo Bonon. Zanclæo, in alio inſcripto CAⱵⱵNO, in S. C. de Bacchanalibus, in inſcriptione latina Fabrett. pag. 240. ſecunda in column. Farneſ. in nummis Græcis & Ægyptiis paſſim ut initium vocis ΛΥΚΑΒΑΣ præponitur notis annorum: tertia in nummo Calenorum Goltz. Tab. 19. quarta in inſcript. Bimard. quinta in numm. Bon. Gelenſium. ſexta in inſcrip. Deliaca

M Prima in inſcriptione Sigæa, altera in column. Farneſiis, tertia in imaginib. illuſtrium Urſini.

N Prima in nummis Bonon. Leontinorum, altera in column. Farn.

O Prima in fictilibus Romæ repertis. Diſſert. P. Baldini Acad. Corton. ſecunda in imaginibus Urſini: tertia in nummo Haym T. 2. p. 144. Duæ Υ in multis monumentis Græcis & latinis. Vide Fabrett. inſcript. pag. 175.

Π Prima in multis nummis familiar. Romanar. in inſcriptione antiqua Fabrett. pag. 240. &c. ſecunda in S. C. de Bacchanalibus &c.

Q Pri-

Q Prima in voce ΣΥΡΑϘΟΣΙΟΝ nummi Bonon. argentei tetradrach.& pluribus eorundem didrachmis qui ſub Pegaſo ſolam habent Ϙ ad commemorandam Syracuſanorum originem Corinthiam. Eſt etiam in nummo Crotoniatarum Theſ. Palat. a Begero vulgati: ſecunda & tertia in titulo Sigilli apud Cl. Maffejum Veron. illuſtr. Tom. 3. Auſonius

Cappa fui quondam Bœotia nunc Latium K.

Legendum videtur Coppa, littera Cadmea ſeu Phœnicia koph, ex qua poſtea fuit K.

P Secunda in nummo Theſaur. Palat. p. 156. tertia in inſcript. Sigæa: quarta in Nointeliana in nummis Bonon. Syracuſanorum, in quibus aliquando eſt ſurſum verſa Ɓ, in inſcript. Bimard.

Σ Prima in nummo Syracuſano Parut. Tab. 60. ſecunda in imagine Miltiadis Urſin. & nummo Haym. T. 2. pag. 144. Tertia in titulo ſigilli Veronenſis ſuprafcripti, in nummo Poſidoniatar. Theſ. Palat. & Syracus. Parut Tab. 7. quarta in nummo Syracus. Tab. 37. quinta in inſcrip. Sigæa: ſexta in Nointeliana: ſeptima in Sigæa & nummis Bonon. Meſſanenſium: octava in inſcript. Deliaca & Sigæa

T Prima in tabula Ærea de qua infra mentio eſt.

Z

Ξ prima qualis initio fortaſſe fuit, poſtrema in nummo Bonon. inſcripto ΝΟΙΧΑΝ Naxiorum in Sicilia.

Φ primam deſignare videtur Priſcianus lib. 1. *ſicut etiam apud veteres Græcos pro* Φ, P *&* H: ſecunda & tertia in imaginibus Urſini: quinta in inſcriptione Nointeliana: ſexta in nummis Regum Græcorum ſæpe: ſeptima in nummis Bon. Philiſtidis Reginæ. Auſonius

Hæc crucis effigies Palamedica porrigitur Φ

X prima in inſcript. Sigæa & columu. Farneſ.

qua.

Ψ qualis creditur ex Γ & Σ composita primo usurpari cœpta esse.

Ω prima in nummo ΑΚΑΙΩΝ Haym. T. 2. pag. 85. secunda ibid. p. 163. & T. 1. pag. 109. n. 2. & 3. & 6. & pag. sequ. Ω qualis nunc est, occurrit in secunda parte inscriptionis Sigææ. Versa sursum est in nummo Acrasiotarum Haym. T. 2. pag. 87. & Haluntinorum Parut. &c.



Quod





Uod initio constitueram, mihi videor præstitisse: Liceat tamen retractare nonnulla. Dictum est supra veteres Græcarum litterarum characteres ex Hebraicis seu Phœniciis formatos esse. Sic eruditis usus est loquendi. Verum accuratius mea sententia & verius rem seu rei originem tangeret, qui veteres Græcos diceret, ipsis Hebræorum seu Phœnicum litteris usos esse. Repetatur memoria temporum, quæ in historiis Græcorum vetustissima sunt, & ultimam ejus gentis commemorant antiquitatem. His Phœnices legimus longe lateque per omnia maria jampridem diffusos plurimas orbis terræ partes habitasse. Actum agerem, si aggrederer id ostendere (*a*). Quod e re nostra est, plurimas insulas Græci maris Phœnices incolebant, & huc illuc discurrentes, ut ait Thucydides (*b*), more barbarorum rapto vivere soliti fuere, donec Minos Cretensium Rex potitus re nautica, quæ antea Phœnicum tantummodo erat, & classe primum instructa sustulit prædones, insulas & mare pacavit: ideo a Poetis dictus apud inferos judicia exercere. In Sicilia pariter plurima loca inhabitarunt olim Phœnices (*c*). In Bœotiam item fama erat, duce Cadmo venisse Tyrios: Et qui ex eorum posteris Gephyræi dicti fuere, inde migrantes in Atheniensium Civitatem suscepti sunt. In has regio-

(*a*) V. Bochart in Chanaan.
(*b*) lib. 1.
(*c*) lib. 6. Pausan. Eliac. pr. &c.

giones ferebantur Phœnices ſuas attuliſſe litteras. In Bœotia enim extabant tempore Herodoti monumenta litteris Cadmeis inſcripta, nempe Phœniciis. In Atticam etiam Phœnices detuliſſe litteras affirmat idem auctor (*a*) aitque *primas* Athenienſium *litteras eas eſſe, quibus Phœnices utuntur*: γράμματα .... πρῶτα μὲν τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες. Paulo poſt addit: Ἴωνες Ἑλλήνων παραλαβόντες διδαχῇ παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, *Jones Græcorum* ſimiliter *a Phœnicibus didiciſſe litteras*. (*b*). Videmus ergo duas celeberrimas Græciæ gentes, Athenienſes videlicet & Jones Phœniciis litteris olim uſas eſſe. Quamvis autem poſtea Jones μεταρρυθμήσαντές σφεων ὀλίγα *quarumdam litterarum modulos* ſeu figuras *mutaſſent*, ea mutatio nullius momenti viſa eſt, & ἐφάτισαν .... φοινικήια κεκλῆσθαι *Phœnicias* nihilominus *eſſe nominandas edixerunt*. Veteres enim ſive verſus dextrorſum procederent ſive ſiniſtrorſum, ſive litteræ hoc latus ſive alterum reſpicerent, idem eſſe putaverunt.

Quod autem Cadmus Phœnix ferebatur olim in Græciam primus attuliſſe litteras, incertum rumorem exiſtimo fuiſſe popularem ſine auctore: non quo credam vel Cadmum non fuiſſe, vel in Græciam nunquam profectum, ſed quia mihi perſuadere non poſſum litteras in Græcia aliquando non fuiſſe. Semper enim fuiſſe neceſſe eſt a regnis & civitatibus, imo ab humanis convictibus conſtitutis; cum ſine illis neque rerum anteactarum memoria poſſit eſſe, neque præſentium ordo, neque recta ſucceſſio futurarum.

(*a*) Lib. 5.

(*b*) Ἴωνες Ἑλλήνων Jones qui in Græcia vetere fuere, de quibus idem lib. 1. n. 145. ut eos diſtinguat ab iis; qui poſtea fuerunt in Aſia, quique XXIV. litteras invenerunt; ab iis propterea litteræ Jonum dictæ.

rum. Ceterum qui hoc tradiderunt, credendi ſunt potius de vulgi ſententia quam de ſua id dixiſſe. Ita auctor Chronici marmorei Arundeliani adveniſſe Cadmum in Græciam memorat, arcemque Thebis ædificaſſe, de litteris allatis nihil locutus, cum alioquin multa alia rarioris uſus, & momenti levioris apud Græcos vel inſtituta vel introducta non ſileat. Ipſa nominis etymologia famam hanc de Cadmo fortaſſe confecit: קֶדֶם *kedem* enim *&* *Orientem* vel *Orientalem* hominem ſignificat, & *antiquum*. Hæc autem mire conveniunt litteris veterum Græcorum, quas ex Oriente attulerunt olim primi homines in Græciam profecti.

Antiquiſſimæ ſunt earum omnium, quæ ad nos pervenerunt eæ, quas exhibet Tabella noſtra. Nemo tamen illas conſiderabit, quin fateatur verum eſſe, quod eodem loco affirmat Herodotus *ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε* *rationem ferre*, & æquitatem poſtulare, ut veteres litteræ Græcorum Phœniciæ ſint appellandæ. Et tamen monumenta, e quibus deſumpſimus litteras Tabellæ, non magnæ ſunt antiquitatis, ſi tempora vetuſta Græcorum ſpectemus. Inſcriptio Sigæa omnium vetuſtiſſima recentior eſt Olympiade quinquageſima. Ejus vero litteræ multæ nihil differunt a Phœniciis, cum tamen minimum diſtet ejus inſcriptionis ſtylus a lingua Græca, quæ fuit Herodoti, Thucydidis, Iſocratis. Nummum noſtrum Meſſanenſem vix ultra Olympiadem ſeptuageſimam tertiam rejecimus. Ne illa quidem ætate antiquiores fortaſſe ſunt nummi Syracuſanorum, Agrigentinorum, Gelenſium, Leontinorum, ut omnes complectar nummi Siculi, qui e figuris litterarum antiquiſſimi Græcorum judicandi ſunt. Nam de nummis Athenienſium & Thebanorum conſentiunt nonnulli Philippo Macedone Alexandri Magni patre antiquiores non eſſe, ſi Athenienſem excipias

pias, quem e ſuo Muſæo protulit Cl. Maffejus habentem litteram aliquam ſimilem Sigæis.

Hic ſi quis quæſierit, cur iis ætatibus, quas modo indicavimus, ſuperiores nummos Grçcos non videamus, cum tamen certum ſit multo ante cœptum eſſe argentum ſignari: ſi quis inquam hoc quæſierit, recogitet velim longiſſimum temporis ſpatium, annos nimirum bis mille et ducentos; tot enim ab iis ætatibus, quas ſupra commemoravimus, ad noſtram uſque fluxerunt: Tum veteres Græcos ſolitos quidem fuiſſe aliquando metalla formis ferire, non tamen ita frequenter id feciſſe propter auri argentique caritatem. Ejus rei fidem facit quod eſt apud Thucydidem, drachmam Atticam argenteam, quæ pars eſt unciæ octava, menſtruum ſtipendium fuiſſe militis Lacedæmonii; et captivos ſtatere uno (dimidia videlicet uncia) in ſingula capita ſoluto redemptos eſſe. Hinc vir Græcus cum apud Herodotum Xerxem alloqueretur, Græciam dixit πενίης σύντροφον fuiſſe ſemper *alumnam paupertatis*, quam cum dominatione retinere voluiſſet (*a*). Fortaſſe etiam apud Græcos in more poſitum erat idem, quod apud Perſas: τὸ πλεῖστον καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἐν κατασκευαῖς εἶναι, νομίσματι δὲ οὐ πολλῷ: Perſas *maximam auri atque argenti partem in ſupellectile habuiſſe, in nummis perexiguam*, (*b*) tantum nimirum pecuniæ ſignatæ illis mos fuerat habere, quantum ad quotidianum uſum ſatis eſſet. Ita Ægeſtani ut Athenienſibus perſuaderent, ſibi magnas ad bellum vires ſuppetere, per legatos multa talenta *argenti non ſignati* ἀσήμου ἀργυρίου miſerunt Athenas (*c*). Ut ut res eſt, ſi nummos Græcos antiquiſſimos ha-

(*a*) lib. 7.
(*b*) Strab. lib. 15. Herod. lib. 3.
(*c*) Thucyd. lib. 6.

habere liceret, mihi persuasum est, in iis impressas fore litteras Phœnicias.

Quorsum hæc omnia? inquiet aliquis. Ut nimirum colligere possimus, vel omnes vel plerasque Gentes, quarum memoria illustris est, iisdem litterarum figuris usos fuisse: Chaldæos videlicet seu Babylonios, Hebræos, Phœnices, & Græcos. Prope est ut adjiciam etiam antiquos Latinos. Hos profecto litteris Phœniciis initio usos esse, nusquam memini me legisse. Sed tamen dicebantur accepisse litteras a Pelasgis, seu ab hominibus profectis e Peloponneso, qui sequentibus ætatibus Jones sunt cognominati & a Phœniciis ut vidimus se didicisse litteras profitebantur. Quod si characteres ipsos litterarum consulimus, plures in antiquis monumentis latinis sunt omnino similes litteris Phœniciis. Omitto in pręsens eas, quæ cum antiquis Græcis tum latinis fuere communes ut BDEHΠR. Hę peculiariter notandæ sunt ex monumentis latinis. Tertia A eadem est ac secunda hebraica deorsum versa: Quarta eadem ac prima hebraica versa sinistrorsum: prima L et altera occurrunt etiam in Siclis: ◊ extat in antiquis fictilibus Romæ erutis (*a*). Qq eandem ac Koph Hebręorum a Græcis jampridem antiquatam vix in priscis nummis Syracusanorum et Crotoniatarum aliquoties videre est. Tau in modum cruciculæ efformata, quam apud Græcos frustra quæsieris, extat in monumento latino satis vetere (*b*). Ex his omnibus manifestum est, cur Herodotus lib. V. dixerit Phœnicum litteris plurimos homines usos esse πλεῖστους τῶν ἀνθρώπων τῇ γραφῇ ταυτῃ χρήσασθαι: constat etiam cur Eusebius litteras Phœnicias seu prima scribendi elementa, ut ferebantur a Cad-

(*a*) Differt. VIII. Cl. Baldini Acad. Corton. T. 2.
(*b*) In Apulia repertum edidit Londini Mettaire; est etiam in observ. litter. T. 3. & insc. Thes. nov. T. 1.

Cadmo in Græciam allata *γράμματα κοινὰ communes litteras* (*a*) appellet. Communes enim fuerunt universis populis, quorum litteras & characteres novisse nobis contigit ex veterum traditione.

Illud item arguendum videtur litteras Phœnicias seu Hebraicas vel antiquissimas esse generis humani, vel saltem antiquiores dispersione Gentium, quæ a filiis Noe vel eorum posteris in varias terræ partes incolendas deductæ sunt. Videmus enim has Gentes consensione quadam iisdem litteris usas, tum eas, quæ spectabant ad Orientem, Babylonios & Chaldæos, tum quæ ad Occidentem sitæ fuerunt, ut Græcos & ex his Latinos, tum denique inter has medios Hebræos & Phœnices. Cum ergo tam dissitæ terris, ingenio, moribus nationes in eosdem litterarum characteres convenerint, eundemque usurpaverint scribendi modum, necessario dicendum est usitatum fuisse illis Gentibus omnibus, antequam dividerentur, cum etiam divisis communis esset. Quod cum in reliquis populis animadvertendum sit, in Hebraica natione non potest non esse maxime notabile. Quamvis enim possit quis fingere, id factum esse vel ipsarum Gentium consensione, quod est incredibile, vel alicujus Imperii legibus iisdem, quod de omnibus vel fieri vel cogitari nequit, id de Hebræis certe dici non potest, qui a ceteris nationibus vel sejuncti vixere multis seculis, vel nulli imperio diu servierunt, vel in mediis profanis nationibus collocati mores suæ gentis constantissime retinuerunt. Dicendum ergo est Phœnicias litteras non esse recentiores ætatibus, quæ proximæ diluvium consecutæ sunt. Hinc omnino proba-

(*a*) Euseb. de præparat. Evang. lib. 10. c. 5. *πρῶτος τοιγαροῦν ὁ τὰ κοινὰ γράμματα αὐτὰ δὴ τὰ πρῶτα τῆς γραμματικῆς στοιχεῖα Ἕλλησιν εἰσηγησάμενος Κάδμος τὸ γένος Φοίνιξ* &c.

babile cuicumque sit, quod se arbitrari Plinius ait, *semper fuisse litteras Assyrias*, quarum inventio prima & usus ignoraretur, & Gentibus primo post diluvium divisis in Assyria seu Babylonia æqualis esset. Hinc facile est explicare, quà ratione Varro Romanus homo, ut est apud Censorinum (*a*), sciret probe numerum annorum, qui a diluvio, quod ab eo prioris cataclysmi seu Ogygii nomine donatur, ad suam ætatem usque fluxerant, tot plane, quot numerant nostrates Chronologi Sacris Bibliorum Hebraicorum vel Latinorum monumentis edocti.

Locus Censorini adeo illustris est, ut præteriri silentio non possit. Tempus omne, quod ante se fuerat, in tria partitur Varro, in incertum, fabulosum, historicum. *Primum*, inquit, *sive babuit initium, sive semper fuit, certe quot annorum sit, non potest comprehendi*. Ex hoc colligito, ea quæ Varro habet, e sacris auctoribus neutiquam accepta esse. *Secundum non plane quidem scitur, sed tamen ad mille & DC circiter annos esse creditur*. Hoc spatium deinde in aliquot partes distribuere cum vellet, addit: *a priore scilicet cataclysmo quem Ogygium dicunt, ad Inachi regnum annis circiter CCCC; binc ad Olympiadem primam*, quæ temporis historici initium est, *paulo plus CCCC*. Locus est manifeste corruptus, & temporis fabulosi distributio imperfecta: partes enim compositæ annos DCCC solum conficiunt, cum summa duplo major sit, annisque mille & sexcentis constet. Videtur igitur ita restitui posse: *a priore scilicet cataclysmo, quem Ogygium dicunt, ad Inachi Argivi regnum annis circiter DCCC: binc ad res Trojanas circiter CCCC: inde ad primam Olympiadem paulo plus CCCC*. Vadem do temporis primi Clementem Alexandrinum (*b*) qui e

E Pro-

(*a*) De die Natali c. de annis Rom.
(*b*) Strom. lib. 1.

Ptolemæo Mendesio & Apione Grammatio affirmat, æquales ætate fuisse Moysem Hebræorum legislatorem, Amosim Regem Ægypti, & Inachum Argivum: omnes porro Chronologi consentiunt annos circiter octingentos a diluvio ad Moysem fluxisse. Paulo infra addit Clemens, inde ad res Trojanas annos fuisse circiter quadringentos. Quadringentos itidem & octo a Troja capta ad primam Olympiadem numerat Dionysius Halicarnasseus (*a*). Contempsit hunc locum Petavius (*b*), tum quia corruptus est, tum quia secutus Eusebium Inachum fecit annis fere quadringentis vetustiorem. Verum celebris Bianchinius (*c*) nodum solvit duobus Inachis ex Hygino adnotatis; altero quidem antiquissimo ex Ægypto profecto, altero quia regnavit Argis, Argivo dicto. Si itaque aliquem ex recentioribus Chronologis consulueris, quot annos a diluvio ad Olympiadem primam numeret, quot inde ad Jesum Christum, quot ad Coss. Ulpium & Pontianum, quibus librum *de Die Natali* edidit Censorinus, respondebit mille & sexcentorum circiter annorum tempus primum fuisse, secundum septingentorum septuaginta sex, tertium ducentorum triginta octo: Totidem numerat Censorinus: *Ad Ulpii & Pontiani Consulatum ab Olympiade prima annos M & XIIII. ex diebus dumtaxat æstivis, quibus Agon Olympicus celebratur*. Cum ergo eadem scribendi ratio, seu eædem litteræ & ætatibus fabulosis, & non mediocri fortasse spatio temporis historici communes fuerint vel nationibus universis vel pluribus, facile propagari potuit posteritati certa diluvii, & temporis quo diluvium evenit, notitia. (*d*) Meminisse enim opus est quod tra-

(*a*) Lib. 1.
(*b*) De Doctr. temp. lib. 9. c. 9.
(*c*) Istor. univ. pag. 170.
(*d*) Vid. Joseph. contr. Apion lib. 1.

tradidere Græci ſe non litteras ſolum a Phœnicibus didiciſſe ſed etiam *διδασκάλια doctrinas*, in quibus ſuo loco numeranda eſt rerum præteritarum memoria. Laudantur etiam *τὰ φοινίκων ἀπόκρυφα βιβλία Phœnicum libri reconditæ ſapientiæ pleni*, quibus uſi ſunt antiquiſſimi Græciæ ſapientes. (*a*)

Talia cogitanti mihi nitentique oſtendere characteres veteres Græcos eoſdem cum Phœniciis vel Hebraicis fuiſſe, venit in mentem celebris controverſia de litteris Etruſcorum, num ex Hebraicis natæ fuerint, an vero ex Græcis. Agitata eſt hæc quæſtio ſuperioribus annis acri contentione. Videtur autem ſuperfuiſſe, ſi ut mihi perſuaſum eſt ad veritatem, iiſdem litteris & Hebræi & Græci olim uſi ſunt: præcipue cum primordia nationis Etruſcæ Olympiadas nonnullis ſeculis ſuperent. Varro enim apud Cenſorinum (*b*) ſe vidiſſe teſtatur hiſtorias Thuſcorum octavo eorum ſeculo (ideſt ante annos circiter mille, ſeculo Thuſco annos plus minus centum & viginti comprehendente) octavo, inquam, eorum ſeculo ſcriptas; quoto autem ſeculo ante Varronem ſcriptæ eſſent, obſcurum eſt. Cum ergo hujus nationis initium ad eas ætates referendum ſit, quibus credimus unos characteres fuiſſe multorum populorum, qui poſtea differentes habuerunt, conſequeretur eaſdem litteras Etruſcorum fere fuiſſe, quæ & Hebræorum & Græcorum erant. Nihilominus tamen ſi earundem litterarum formas contemplamur, ſi ea quæ de origine Etruſcorum tradita ſunt conſulimus, ſubobſcura res videtur eſſe. Quantum enim ad nationis initia ſpectat, Strabo antiquitates ejus populi paucis complexus (*c*) auctor eſt, Atyn Regem Lydorum olim fame

E 2 coa-

(*a*) Suid. V. Pherecydes Syrius.
(*b*) Cap. de Seculo.
(*c*) Lib. V.

coactum magnam populi partem regno ejeciſſe, juſſiſſeque ſedes novas duce Tyrrheno filio quærere: hos in Italiam delatos inhabitaſſe oram illam, quæ de nomine ducis Tyrrhenia a Græcis a Romanis Etruria vel Thuſcia dicta eſt: Tum Etruſcos imperium ſuum protuliſſe, & cepiſſe urbes conditas a Pelaſgis ſeu Græcis, qui e Theſſalia profecti in iis locis diu conſederant: Demaratum tandem poſt Romam conditam clarioribus Græciæ temporibus frequentem populum Corintho deduxiſſe in Etruriam. Quamvis autem de ejus gentis initiis non una ſit ſcriptorum ſententia, extra controverſiam eſt, eam vetuſtiſſimam eſſe, adeo ut aliquot ſeculis res Romanas præverterit. Ea itaque natio primum conflata eſt ex antiquo populo ſive indigena ſive peregrino, quicumque tandem is fuerit, cui deinde ſemel & iterum Græci homines admixti fuerunt.

Totidem litterarum genera videre mihi videor in Etruſco Alphabeto, nonnullas nimirum cum Hebraicis ſive Phœniciis ſive communibus antiquarum gentium convenientes; nonnullas etiam prorſus ſimiles iis, quæ Græciæ florentis fuere. Neque enim credendum eſt gentem tam antiquam, quæ in tanto imperio terra marique, quæ in imperio tandiu fuit, in quam tot populi migrarunt, unis iiſdemque ſemper litteris nihil admodum immutatis ſcripſiſſe. Ita ex genere Phœniciarum eſt aſpirata 𐌇 qualis in Siclis eſt: item Tau in modum crucis effícta: Eæ deinde quæ cum Phœniciis, tum Etruſcis, tum aliis quoque nationibus communes fuerunt Α Ε Ι ⅃ Μ Ν Γ Ρ Σ V. Prætereunda non eſt littera Koph Ϙ quam ſolus Bourguettius cum Etruſcis numeravit: Eſt tamen aliquoties in monumentis Etruſcis, velut in Tab. XLVIII. Etr. Reg. ut ajunt in coxis equorum, & ſemel & iterum in Muſ. Etr. Tab. LVIII. A vero fortaſſe non aberraret, qui crederet

deret litteram d, quæ eſt in prima voce quarti verſus in Tab. I. Eugubina, Ϙ inverſam eſſe. Sæpe enim ea vox cum antecedenti iteratur infra & in Tabula ſecunda, eaque littera tum plerumque per K exprimitur. Quæ cum littera Phœnicum fuerit, ab Etruſcis aliquando uſurpata eſt. Varietas hæc & notatio litterarum nonnullo adjumento eſſe poſſet ad dignoſcendas ætates monumentorum, ſi tamen aliquando daretur præter quædam nomina propria aliquid in Etruſcis monumentis certo intelligere: quod optandum magis quam ſperandum videtur.

Satis ſcite adnotatum eſt (*a*) apud Etruſcos more linguæ Hebrææ voces nonnumquam aliqua vocali caruiſſe, quæ in dicendo apponebatur, etſi ſcripta non eſſet. Id tam verum eſt quam quod maxime. Aliter enim plurimæ voces, quæ multas ſimul conſonantes habent, dici non potuiſſent. Ejus rei luculentum exemplum eſt in inſigni Scarabæo a Cl. Gorio allato (*b*). In eo Tydei nomen eſt Etruſce. ƎϮVϮ deſinens in E ut Amphiaraus & Adraſtus ƎΘΑΙΗΘΜΑ & ΑϮDΕϟ⊙Ε dicuntur. Littera quæ nomen ƎϮVϮ proxime ſequitur, eſt ut puto Pe Etruſca deorſum verſa, ita ut nomen Polynicis ſcriptum ſit ƧƎƆΙИΝV PLNICES. In eo vel una vel duæ vocales omnino deſiderantur, quas in dicendo addere neceſſe fuit. Ita etiam vocales addebantur nomini familiæ Cæcinæ, quæ *Ceicna* erat in Etruria (*c*) &c. Fortaſſe & Romani quamvis *hercle* ſcriberent, pronunciabant *hercule* Perſius ſat. 1.

Quis leget hæc? min' tu iſtud ais? nemo hercule. Nemo?

At ſi ad Græca convertimur, quemadmodum

 cum

(*a*) Oſſerv. lett. Ver. Tom. 6. p. 170.
(*b*) Diſ. alfab. Toſc. p. CXXII.
(*c*) Oſſ. lett. ib. p. 131.

cum Græcis posterioribus communem habuerunt Etrusci mythologiam, ita nonnullas etiam litteras ab iis mutuati fuisse videntur, ϴ videlicet, quæ modo punctum habet in medio, modo eo caret, quod idem est in inscriptione Bimardiana, K, alteram Kappa hac figura ᑕ, digamma Æolicum, sigma ⲋ qualis est inter Græcas Tabellæ nostræ. Addo libenter ⊙ in voce ƎᗡAИOMA Scarabæi memorati, itemque ƎMᗡƎ⊙ *Pherse* seu Persei Tab. V. Etr. Reg. Sic enim hanc vocem legendam censeo. Promiscui enim usus sunt consonantes Pe & Phi: Unde veteres Romani *Pourios* pro Furios, Fabricia pro Fabricia, *Pilipus* pro Philippus, *Pœnos* homines & res *Pœnicas* dixere, quæ Phœniciæ & Phœnices dici debuissent: & quod Græce φοινικῦν & πορφύρεον est, Romani *puniceum* & *purpureum* verterunt. Contra Pittacum in nummo apud Caninium (*a*) ΦΙΤΤΑΚΟΝ dici constat. Apud Hebræos utriusque consonantis sonus una פ exprimitur. Originem Græcam præsefert ea consonans, quæ postrema est in voce ƎᚼVᒧV si non duplex ss sed quod probabilius etiam Cl. Gorio visum est, duplex tt esset, VLVTTE. Accedit enim ea figura maxime ad tau duplicem: Potestas vero nominis eadem semper est: apud Græcos enim S & T duplices secundum varias dialectos invicem permutantur, ut notum est. Geminationes etiam ejusdem consonantis Orientalibus inusitatæ Græcam linguam sapiunt, quarum multa sunt exempla in antiquitatibus Etruscis.

Libet hic animadvertere litteram V occurrere sæpissime apud Etruscos, O vero vel nunquam, vel rarissime. Tritus jam locus est Prisciani (*b*). *O aliquot Italiæ civitates teste Plinio non habebant, sed loco ejus*

(*a*) Iconol. pag. 43. & Bellor. illustr. imag.
(*b*) Lib. 1.

ejus ponebant V & maxime Umbri & Tusci. Id est in causa cur Apollo Etrusce sit VIV1A, Castor ΦVϯƎAX Pollucem dixerint ƎXVϯIV1. Sic voces TOTAPER IOVINA quæ frequentissime habentur in Tabula Eugubina sexta vel septima latinis litteris scripta, in reliquis Tabulis, quæ exaratæ sunt characteribus Etruscis scribuntur AИIƎVII ΦƎ1AIVϯ per u: sic VϯƎ8 IИV1 latine semper PONI FETV. Sic FOLNIVS (gentile nomen id est) in Urna sexta Tab. LXXXIII. Etr. Reg. est ƎIИVV8. Contra vero apud veteres Romanos sepissime usurpatur O, ubi postea fuit V, quemadmodum ex eorum monumentis constat, apud antiquos Italos altertra harum vocalium supplente vices utriusque. Ita Priscianus: V *quoque multis Italiæ populis in usu non erat, sed e contrario utebantur* O. In fictilibus Romæ repertis D. FOLVI, quod postea scribebatur *Fulvii.* Apud Fabrettum in vetusta lamella (*a*) modo PLACENTIVS idem dicitur, modo PLACENTIOS, & Ausonius

Ω quod & ΟΥ Græci compensat Romula vox O.

Hæc in memoriam revocant litteram Vau, quæ apud Hebræos modo per V, modo per O redditur; aut potius ע hain, e cujus figura nostrates O & V prodierunt.

Variarunt Etrusci situm positionemque litterarum itidem ut antiquæ Gentes. Sic in Tab. II. Etr. Reg. in voce AƎΦИƎVM digamma Æolicum ᴀ cum in Tab. IIII. sit ꟼ. S Etruscorum scribi solent Ϩ. In voce ΦVϯƎAX est Ʒ. in voce vero Pherse Tab. V. seu nomine Persei est M. R in Tab. LIII. & LXXXII. est P, cum alibi semper sit q, vel ɑ. Sic A in Tab. LXXXXVI. Mus. Etr. monente Gorio est in-

(*a*) Insc. pag. 27. Vid. Quintil. lib. 1. c. 4.

inverso capite Ꮜ. Sic in voce ꟼAMINƎꟼ (*a*) & ꟼAHAИHEꟼ est E contra atque solet, dextrorsum conversa. Vide etiam Tau inversam in nummo Tuderte Tab. LX. Etr. Reg.

Antiquum scribendi modum a dextera in sinistram Etrusci retinuerunt. Non ita tamen tenuerunt, ut quandoque dextrorsum more nostro versus non exararent. Hujus varietatis in eodem monumento exempla nullo pacto artificum oscitantiæ tribuenda sunt in multis Tabulis Etr. Reg. Notanda est etiam Tab. LXXXIV. n. 4. & titulus gemmæ Tab. CIC. n. 6. Mus. Etr. quæ more nostro exarata sunt. Vide etiam explicat. Bonarot. §. 42. & Postell. de orig. Etr. pag. 244. Confirmant hæc quod dictum est, in antiquissimis monumentis sive litteræ stent, sive sint inversæ, sive ad dexteram versus progrediantur, sive ad sinistram, idem esse.

Affines Etruscis perhibentur litteræ, quæ leguntur in nummis Samnitum. Ex eorum numero est is, quem afferimus num. IV. Erunt illæ tractationis nostræ complementum. Nummum eleganti dissertatione explicavit Cl. Olivierius, ostenditque Cajum Mutilum vel Mutilium Samnitum Imperatorem a Romanis scriptoribus commemoratum indicari iis litteris, quas apposite Italicas nuncupavit. Litteram enim G ita < efformari non solum ab Etruscis crediderunt eruditi, sed etiam a Siculis ostendimus e nummis Agrigentinorum: Sic ⱶ apud Etruscos valere L quemadmodum valuit etiam apud Leontinos. ⲋ vero ita effingi in nummis etiam Messanensium vidimus. Notandus est præterea litterarum progressus in modum Orientalium. Cum ergo differentes linguæ iisdem litteris utantur, argumento id esse debet,

(*a*) Mus. Etr. pag. 410. & 415.

bet, has e communi fonte derivari, hoc eſt ex iis, quæ olim tot Gentibus, ut vidimus, fuere communes.

Partem poſticam nummi illuſtrant quæ habet Strabo, lib. V. (*a*) *Inſecuta autem ſterilitate, monuiſſe quendam, prolem quoque Diis dicandam: obtemperaſſe Sabinos: eoque anno editos filios Marti nuncupaſſe: cumque ii virilem ætatem attigiſſent, duce tauro ad coloniam alicubi condendam emiſiſſe: taurum in Opicorum regione procubuiſſe: miſſos bis expulſis ea loca inſediſſe, taurumque Marti, qui eum ipſis ductorem dediſſet, ex oraculo ſacrificaſſe. Probabile porro eſt eos diminutive Sabellos a majoribus ſuis nominatos &c.* Vides in nummo Martem, cui auctores Samnitis populi e Sabinis prognati ſolemniter conſecrati fuerant, vides taurum coloniæ deductæ ducem, vides procumbentem & mox Deo ſacrificandum. Quantum ad inſcriptionem ſpectat, nullo modo dubitare poſſum, quin ſit MIИIBAV *Sabinim*, ideſt Sabini. Sabinorum ſe nomine nuncupant Samnites, tum quia Sabino ſanguine procreati Sabini populi pars erant, tum etiam quia ſe maxime dignos eo nomine judicant, quippe qui generis ſui libertatem adhuc tuebantur, quod ſummum in humanis excelſumque decus eſt; cum contra veteres Sabini jampridem in poteſtatem redacti fuiſſent Populi Romani, qui ut veteres Sabinos a recentioribus diſcerneret, hos de colle Samnio (*b*) vel alia de cauſa Samnites dicere maluit. Solet enim uſus aliquando populis nomina tribuere, quæ populis ipſis non ſatis conveniunt. Sic nos *Moſcovitas* & *Sinenſes* nominibus appellamus, quæ, ut ferunt, nationibus appellatis incognita ſunt. Demum

(*a*) Α'φορίας δὲ γενηθείσης εἶπε τις ὡς ἐχρῆν καθιερῶσαι &c. Σαβέλλους αὐτοὺς ὑποκοριστικῶς ἀπὸ τῶν γονέων προσαγορευθῆναι &c.

(*b*) Feſtus V. Samnites.

mum cum videamus in antiquioribus nummis Romanis præter nomen hominis nomen Romæ urbis apponi, consentaneum est apud populum finitimum morem fuisse præter nomen Imperatoris addere nomen etiam gentis.

Eam porro terminationem in IM cum diu mecum ipse consideraverim, mihi visus sum detexisse originem casuum, seu primos nominum casus, qui postea Græcis & Latinis in quotidiano usu fuerunt, ceteris vero nationibus incogniti. Conjecturam hanc pendat quisque quo nomine volet. Vox *Sabinim* putanda est sine ulla dubitatione eadem ac latina *Sabini*, terminata in IM numeri pluralis ex usu Hebræorum. Deinde mutata tantum postrema vocali I superioris vocis in O formatus est in OM secundus casus, seu terminatio, qua indicaretur nomen ab alio nomine pendens. Sic in nummo Rheginorum (*a*) est ΡΗΓΙΝΟΣ seu ΡΗΓΙΝΟΜ quam vocem regit moneta aut aliquid simile. Sic in alio Lucanorum ΛΟΥΚΑΝΟΜ, (*b*) et Tylisiorum ΜΟΙΞΙΛΤΤ, (*c*) cujus antiquæ terminationis vestigia servant illa *prob* Deum *fidem*, *clamorque* virum *stridorque rudentum*, *tot* nummum, sestertium, modium *millia* olim terminata in OM. Hi vetustissimi casus Græcorum & Latinorum a me putantur. Dulcius deinde proferri cœpit utraque terminatio seu casus omissa *mugiente*, *& obscure sonante* littera M & ex prima voce *Sabinim* facta est *Sabini*, quæ etiamnum est in usu; in secundo vero omissa M dicebatur, ut ex nummis constat ROMANO, PAISTANO, SVESANO, CALENO, ONAIT (*d*) &c. quæ voces postea

(*a*) Beger. Thes. Brand. T. 1.
(*b*) Oss. lett. T. 5. p. 390.
(*c*) Goth. numm. p. 202.
(*d*) Beger. ib. Tom. 3.

stea fuissent *Romanorum*, *Pæstanorum &c.* (*a*) Huic terminationi addita est a Græcis N affinis primigeniæ M, a Latinis ROM vel RUM, ut in inscriptione columnæ rostratæ Duillii OLOROM pro ILLORUM. Et in hac additione aliquando omissa est M, ut in inscriptione L. Scipionis Barbati F. dicitur DVONORO pro BONORUM. Postremo ad distinguendos modos actionum, vel quia non erant ut apud Hebræos particulæ, quæ id præstarent, vel quia negligebantur, necessario introducti sunt tertius & quartus casus eodem ordine vocalium retento, mutata solum littera M in S. Cur hæc eximie sit usurpata, crediderim hoc in causa fuisse, quia lenissime omnium consonantium pronunciatur & commodissime. Retenta ergo vocali primi casus tertius definit in IS, ea vero, quæ fuit in secundo, servata, definit quartus in OS. Hoc pacto Latini dicere consueverunt primo SABINIM SABINOM, postea SABINI SABINORUM SABINIS SABINOS, Græci vero ΣΑΒΙΝοι ΣΑΒΙΝΟΝ vel ΣΑΒΙΝΩΝ ΣΑΒΙΝοΙΣ ΣΑΒΙΝΟυΣ. In fœmineis nominibus similiter: תְּהִלָּה *Tebilab* exempli gratia dicitur ab Hebręis: eadem vox in constructione alterius nominis est תְּהִלַּת *Tebilat*. Gręcis ἡ θύρα in casu recto, in obliquo τῆς θύρας, s & t facile permutari solitis in omnibus veteribus linguis. A Latinis antiquis PRAEDA & SENTENTIA dicitur in casu recto, PRAEDAD & SENTENTIAD in obliquo, ut in memorata inscriptione Duillii, & S. C. de Bacchanalibus &c.

(*a*) Quatuor nummos Messanenses habet Paruta, quorum inscriptio hinc est ΜΕΣΣΑΝΟ, hinc ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ. Utraque vox Messanenses significat, hæc ex lingua Græca petita, illa ex Italica antiqua. Antiqui enim Zanclæi seu Messanenses, ut ex Thucydide vidimus, venerant ex Italia.

Vidit D. Salvator Corticellius Cleric. Regular. Sancti Pauli, & in Ecclesia Metropol. Bononiæ Pœnitentiarius pro SS. D. N. Benedicto XIV. Archiep. Bononiæ.

Die 8. *Maji* 1748.

IMPRIMATUR.

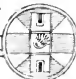
F. Seraphinus Maria Maccarinelli Vicarius Generalis Sancti Officii Bononiæ.

ᚦΛΛΛA	ZI
B	ⵣ ⵣ Z ⵣ
ΓΛΛ<C	ΦΦΨΦΦ+Ψ
ΔΔD	+X
E	ΨY
⅃ᚨF	ΩΩΩΩ
H	
⊗⊕ΘΘΘΘΘΘ	Ϙ
II	ϘϘϘ
	ϺΠϠ
ᛚLΓVΛΛ	
MMM	IΓΛ
NNN	ΤΛΛΛΛ
◇□OO V Y	
ΓΓP	
ϘᛈFK	
PqPRR	
WMMΣΣΣΣΣΣ	
+T	





3





4



